

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА 2

Х РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 10 ФЕБРУАРА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО

ПОТПРЕДСЕДНИК

ФРАЊО МАРКИЋ

СЕКРЕТАР

АНТЕ КОВАЧ

Присутни г. г. Министри: Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић; Министар пољопривреде Светозар Станковић; Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа Драгиша Цветковић; Министар трговине и индустрије др. Милан Врбанић; Министар грађевина др. Марко Кожул; Министар шума и рудника Ђура Јанковић; Министар просвете Добривоје Стошовић; Министар финансија Душан Летица; Министар правде др. Миле Мишкулин; Министар пошта, телеграфа и телефона др. Бранко Калуђерчић; Министар без портфеља др. Михо Крек.

ПОЧЕТАК У 11.40 ЧАСОВА

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника IX редовног састанка;

2 — Саопштење извештаја Административног одбора о прегледу кесе и новчаних докумената за време од 1 октобра до 31 децембра 1935. године;

3 — Саопштење законског предлога Јоце Георгијевића и другова о мораторијуму дужника свију категорија и одбијање хитности;

4 — Саопштење о тражењу Министра унутрашњих послова за продужење кривичног поступка против Драгољуба Јовановића по тужби Начелства среза белопаланског;

5 — Саопштење о подношењу интерпелација народних посланика: Ристе Грђића на Претседника Министарског савета о продаји земљорадничких имања за дугове и неодрживости садашње Уредбе о заштити земљорадника и усвајање првенства; Живка Даниловића и другова на Претседника Министарског савета и Министра унутрашњих послова о постављању Хамдије Авгана за претседника Градске општине у Бањој Луци и усвајање првенства; Бошка Зељковића и другова на Министра унутрашњих послова о распуштању општинских управа изабраних 6 августа 1933 године и о повредама Закона о општинама и газењу основних права и усвајање првенства; Ристе Грђића на Министра социјалне политике и народног здравља о неправедној подели жита додељеног за исхрану Срезу гачачком и усвајање првенства; Бошка Зељковића и другова на Министра просвете о побољшању просветних прилика у Врбаској бановини и о затварању 40 школа ради премештаја учитеља и усвајању првенства;

6 — Саопштење извештаја г. г. Министара: Министра унутрашњих послова да ће одговорити на интерпелације

Живојина Рафајловића о смени општинске управе у Врању и Лесковцу и Животе Милановића о забрани прославе Св. Саве у Ораховици кад прикупи потребне податке; Министра правде да ће одговорити на интерпелације Боровоја Ђурића и другова о одлуци Касационог суда у Новом Саду и Драгише Стојадиновића о раду Чедо Радосављевића, државног тужиоца, кад прикупи потребне податке;

7 — Саопштење молби и жалби;

8 — Саопштење разних аката;

9 — Одговор Претседника Народне скупштине на кратка питања г. г. народних посланика Војислава Лазића (3 питања), Ђорђе Јевтића, Јоакима Куњашића и другова и Мите Димитријевића.

Говорници: Драгиша Стојадиновић (2 пута), Војислав Лазић (5 пута), Секретар Народне скупштине Анте Ковач, Јоца Георгијевић, Министар трговине и индустрије др. Милан Врбанић, Потпретседник Народне скупштине Фрањо Маркић (7 пута), Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић (3 пута), Министар без портфеља др. Михо Крек, Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа Драгиша Цветковић, Министар просвете Добривоје Стошовић, Ђорђе Јевтић, Јоаким Куњашић, Мита Димитријевић.

Дневни ред:

1 — Избор одбора за проучавање прелога резолуције Радисава Вучетића и другова, да Краљевска влада нађе сретства да се народу подели људска и сточна храна; предлог закона Јоакима Куњашића и другова о конвертирању пољопривредних дугова; и предлога резолуције Илије Михајловића и другова за доношење закона о раздужењу земљорадника, радника и мањих привредника;

2 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о конвенцији о узајамним односима по предметима судским, грађанским и трговачким, закљученој и потписаној у Анкари 3 јуна 1934 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске;

3 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о југословенско-турском споразуму о о извозу опијума, закљученом и потписаном у Београду, 17 децембра 1934 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске;

4 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о конвенцији о примени међународног правилника за пловидбену полицију и обављање ове полициске службе на делу Дунава који образује границу између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, закљученој и потписаној у Београду, 10 фебруара 1933 год.;

5 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о допунском споразуму уз конвенцију потписану у Београду 30 јануара 1933 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, којом се регулише питање држављанства и завичајности лицима која су разграничењем изгубила своје првобитно држављанство, закљученој и потписаној у Букурешту, 13 марта 1935 год.;

6 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о размени нота између Министара иностраних послова Краљевине Југославије и Републике Чехословачке, којом су се на темељу споразума постигнутог претходним преговорима ове државе одрекле права предвиђених чл. 4 и 6 Уговора о трговини и пловидби, као и уз чл. 1 тач. 4, уз чл. 1 и 2 уз чл. 4 закљученог протокола истог уговора.

Говорници: Др. Мирко Косић у име клубова: Југословенског, Независног и Народног радног, Известилац Жарко Томашевић (пет пута), Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић, Потпретседник Народне скупштине Фрањо Маркић.

Потпретседник Фрањо Маркић: Отварам X редовни састанак Народне скупштине. Молим г. секретара да прочита записник прошлог састанка.

Секретар Анте Ковач прочита записник IX редовног састанка.

Потпретседник Фрањо Маркић: Има ли ко од госпoде народних посланика да стави какву примедбу на прочитани записник? (**Драгиша Стојадиновић:** Молим за реч.) Има реч г. Драгиша Стојадиновић.

Драгиша Стојадиновић: Госпoдо народни посланици, ви сте сви били сведоци како је текла прошла седница у Народној скупштини и сведоци сте, да је овај записник од почетка до краја фалсификован.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим Вас, госпoдине посланиче, да се не изражавате на тај начин о записнику.

Драгиша Стојадиновић (наставља): Прошла седница од почетка до краја није одржана, и на њој је било само домунђавање између Претседника Владе и Претседника Скупштине, те с тога молим Народну скупштину да овакав записник не прими. Ми хоћемо да се ради по закону, а не овако како се овде ради. (Пљескање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч секретар г. Анте Ковач.

Секретар Анте Ковач: Част ми је изјавити да не могу да примим ову примедбу на записник због тога што је записничар чуо оно што ви

услед буке нисте чули. (**Војислав Лазић:** Молим за реч.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Госпoдо, придружујем се примедбама које је народни посланик и наш друг Драгиша Стојадиновић учинио на записник. Госпoдо, ја не могу да разумем шта Влада намерава и шта она хоће са оваквим радом у Народној скупштини. То не разуме нико од нас из опозиције, а не разуме то ни цела земља.

Ми смо предложили јасно као дан, јасно смо изнели овде неколико пута, ваљда више од десет пута, да опозиција тражи прво решење земљорадничких дугова.

Потпретседник Фрањо Маркић: Госпoдине посланиче, то што говорите није примедба на записник!

Војислав Лазић (наставља): Па после тога има пуно хитних других ствари, а Влада бежећи од тога, фалсификовала је записник прошле седнице. Опозиција је повела опструкцију да натера Владу да реши најхитнија питања.

Уместо да Краљевска влада ради онако како треба, и како интереси земље захтевају, да изнесе највиталнија питања пред нас, она на силу хоће да пређе преко тога. Зато записник мора да буде онакав какав је, т.ј. да се у њему каже да је прошла седница одржана. Прошла седница није се могла одржати, јер је опозиција стала на становиште да не да да се ради друго, него само оно што је за народ потребно. (Одобравање на левици.)

Уместо да сте написали записник онако како је стварно на седници било, ви сте га написали друкчије. Ја тражим да се каже у записнику да прошла седница није одржана и да није одржана због опструкције. Плашите се опструкције овде зато, што нећете да решите она питања која су најважнија. Према томе ја протестујем противу тога записника и тражим прави истински записник да се напише. (Пљескање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Пошто је примедба г. Лазића на записник иста као и г. Драгиша Стојадиновића, за коју је г. секретар изјавио да је не може примити, питам Народну скупштину, да ли прима прочитани записник? (Прима. — Граја на левици.) Објављујем да је прочитани записник примљен.

Изволите чути један извештај Административног одбора.

Секретар Анте Ковач прочита извештај Административног одбора Народне скупштине о прегледу касе, књига и новчаних докумената Народне скупштине за време од 1 октобра до 31 децембра 1935 године, који гласи:

„НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Административни одбор Народне скупштине преко своја три члана извршио је преглед касе, књига и новчаних докумената Народне скупштине за време од 1 октобра до 31 децембра 1935 закључно и на основу § 128 Закона о пословном реду у Народној скупштини има част поднети свој извештај о нађеном стању.

I

О стању касе

А) Да је по извршеном прегледу дневника касе за 1935/36 укупан салдо државне и депозитне готовине на дан 31 децембра 1935 . . . . . Дин. 5,838.520,93

Б) Да је прегледом касе, књига и докумената нађено да се овај укупан салдо састоји:

а) из државне готовине Дин. 790.255,76
 б) из улож. књиж. Држ. хип. банке . . . . . Дин. 4,564.162.—
 в) из кауција . . . . . Дин. 57.440.—
 г) из приврем. издатака Дин. 351.737,39
 д) из депозит. готовине Дин. 74.925,78

Укупно динара 5,838.520,93 Дин. 5,838.520,93

По извршеном прегледу новчаних књига и докумената, како примања тако и издавања, утврђено је: да су књиге правилно вођене са уносом тачних сума, докумената како личне тако и материјалне природе исправно и правилно књижена, а суме показане у дневнику касе правилно унете и тачно сумиране. Кауције и привремени издаци су исправни. Како су исплате извршене на основу Закона о буџету, то се у потпуности одобравају.

II

О стању партијалних рачуна

1) Салдо за 1-Х-1935 по кред. за 1934/35 Дин. 5,563.789,29
 2) Салдо за 1-Х-1935 по кред. за 1935/36 Дин. 2,119.759,11
 3) Примљено од 1-Х-1935 до 31-ХИ-1935 Дин. 15,245.016,82
 Укупно примљено од 1-Х-до 31-ХИ-1935 Дин. 15,245.016,82
 Укупно примљено Дин. 15,245.016,82

Од ове суме утрошено је по буџету за 1935/36, 1-Х до 31-ХИ-1935:

а) на народ. посланике Дин. 6,737.425.—
 б) на особље Народне скупштине . . . . . Дин. 1,022.776,08
 в) на материјалне трошкове . . . . . Дин. 1,778.660,59
 Свега утрошено Дин. 9,538.861,67 Дин. 9,538.861,67
 а остало за 1 јануар 1936 као салдо државне готовине . . . . . Дин. 5,706.155,15

III

О стању депозитне готовине

На дан 31-ХИ-1935 г. нађено је готовине депозита у износу од . . . . . Дин. 132.365,78

IV

Укупно стање државне и депозитне готовине

а) по рачуну примљеног кредита . . . . . Дин. 5,706.155,15
 б) по рачуну депозита . . . . . Дин. 132.365,78
 добија се укупан салдо од . . . . . Дин. 5,838.520,93

који је показан и по дневнику касе као салдо на дан 31-ХИ-1935. Према томе су и суме партијалних рачуна исправно показане.

Исто тако сагласни смо са решењима Господина Претседника Народне скупштине: III Број 28555/35 за помоћ поплавленима у Скопљу Дин. 50.000.—; III Бр. 2594 од 28-ХИ-1935 о специјалним додацима; III Бр. 2942 од 24-ХИ-1935 о вирманисању са партије 11 на партију 12 буџета за 1935/36 Дин. 137.137.—; III Бр. 2532 од 22-ХИ-6935 у вези са Уредбом о смањењу припадности; III Бр. 2595 од 20-ХИ-1935 о смањењу награда особља на рад додељеног; III Бр. 2932 од 24-ХИ-1935 (3866 дин. за лечење Комана Албина, нар. посл.); III Бр. 2931 од 24-ХИ-1935 (дневница В. Врбића, нар. посл. од 3-VI-1935); III Бр. 2862 од 18-ХИ-1935 о зимској помоћи Дин. 100.000.— и решењима Административног одбора Бр. 45, 108 и 113 од 28 децембра 1935.

Административни одбор на седници од 5-II 1936 примио је овај тромесечни преглед касе, новчаних докумената и рачунских књига Народне скупштине као исправан. С тога је част Административном одбору предложити Народној скупштини да изволи одобрити стање изнето у овом извештају и самим тим издати разрешницу лицима за рачуне прегледане од 1 октобра до 31 децембра 1935 закључно, пошто су рачуни до 30 септембра 1935 већ прегледани и одобрени од стране Народне скупштине на IX редовном састанку, одржаном 19 октобра 1935 године.

Секретар,

Бран. Тодоровић, с. р.

Потпретседник
Административног одбора,
Т. М. Живковић, с. р."

Потпретседник **Фрањо Маркић**: Прима ли Народна скупштина прочитани извештај Административног одбора? (Прима). Објављујем да је Народна скупштина примила прочитани извештај. Изволите чути један законски предлог за који се тражи хитност.

Секретар **Анте Ковач** (саопштава): Г. Јоца Георгијевић и другови, народни посланици, подносе Народној скупштини на решење предлог закона о мораторијуму за дужнике свију категорија и тражи да се огласи за хитан.

Потпретседник **Фрањо Маркић**: Реч има г. Георгијевић да образложи хитност предложеног законског предлога.

Јоца Георгијевић: Господо народни посланици, законски предлог није још прочитан, а ја вам не могу образложити један предлог док се не прочита. Дозволите ми стога на основу § 61 и 51 Закона о пословном реду у Народној скупштини да га прочитам. Тај предлог гласи:

„На основу §§ 61 и 51 Закона о пословном реду у Народној скупштини, част ми је поднети предлог Закона о мораторијуму за дужнике свију категорија.

§ 1

Одлаже се плаћање дугова свију дужника без обзира на њихово занимање до 1 августа 1936 год. До тог времена не могу се спроводити извршна наплаћивања и ако су иста већ одређена.

§ 2

Прописи параграфа 1 односе се на све врсте поверилаца, па макар да је који од поверилаца по

садашњој уредби о заштити земљорадника имао повлашћен положај.

§ 3

Краљевска Влада дужна је најдаље до 1 јуна 1936 године на поднесе Народној скупштини предлог о коначном и општем раздужењу свију дужника, с тиме да овај закон има да ступи у живот кад га Краљ потпише и обавезну снагу добије кад се обнародује у „Службеним новинама“.

Претседник Министарског савета нека изврши овај закон.

На основу § 62 Закона о пословном реду у Народној скупштини тражим да се овај законски предлог огласи за хитан.

Београд, 24 јануара 1936 год.

Предлагач,

Јоца М. Георгијевић, с. р.
народни посланик

Народни посланици — помагачи предлога:

Др. Војислав Дошен, с. р., Јоаким Куњашић, с. р., Никола Прека, с. р., Мијо Кајић, с. р., др. Никола Шијак, с. р., др. Рико Фукс, с. р., др. Мухамед Риђановић, с. р., Добершек Карел, с. р., Александар С. Буторка, с. р., др. Лука Шошки, с. р., др. Иван Јанчић, с. р., Ђорђе Јевтић, с. р., Александар Дачић, с. р., Војислав Ђорђевић, с. р., Илија Михајловић, с. р., Ото Гавриловић, с. р., Милан Мравље, с. р., Станко Ленарчић, с. р., Коман Албин, с. р., Горњак Винко, с. р., Иван Јанжековић, с. р., Плескович Рудолф, с. р., др. Шиме Кулишић, с. р., Дакко Макар, с. р., др. Косић Мирко, с. р., свешт. Милоје Марцикић, с. р., Хочевар Станко, с. р., др. Милован Пинтеровић, с. р., Драгомир Миловановић, с. р., Коста Димитријевић, с. р., Коста Алексић, с. р., Жив. М. Поповић, с. р., Чедомир А. Пејкић, с. р., Милош Рашовић, с. р., Јеремије Протић, с. р., Боривоје Ђурић, с. р., др. Авдо Хасанбеговић, с. р., Миленко Глишић, с. р., Радоје Јовичић, с. р., др. Српко Вукановић, с. р., Растко Петковић, с. р., прота Милан Петковић, с. р., Миљивоје Ђ. Исаковић, с. р., Сима Ђ. Будимир, с. р., инж. Влад. Тишма, с. р., Василије Трбић, с. р., инж. Димитрије Вујић, с. р., Јован Ненадовић, с. р., Дамјан Арнаутовић, с. р., Драгиша Стојадиновић, с. р., Таназије Ђ. Динић, с. р., др. Јанко Баричевић, с. р., Живота Милановић, с. р., Живко Даниловић, с. р., др. Урош М. Стајић, с. р., Лука Аврамовић, с. р., Милинко Р. Милутиновић, с. р., Војислав Лазић, с. р., Тодор С. Тодоровић, с. р., Милан Божић, с. р., Шукрија Куртовић, с. р., др. Јордан Аћимовић, с. р., Велимир Јојић, с. р., др. Антон Новачан, с. р., Рајко Турк, с. р., Животије Јевтић, с. р., Драгољуб Ивановић, с. р., Милан Вукићевић, с. р., др. Вељко Илић, с. р., инж. Никола Кабалин, с. р., Секула Зечевић, с. р., Мирко Урошевић, с. р., инж. Михајло Ђуровић, с. р.”

Господо народни посланици, дозволите ми да са ове говорнице, са једног места са кога се још са релативном слободом могу да бране бар привредна питања; изнесем у неколико речи оне аргументе који су ме побудили да вам предложим хитност предлога о мораторијуму за све категорије и све врсте дужника.

Изгледа ми да ми још увек нисмо довољно начисто са чињеницом, да је највећа кочница нашег привредног живота у оној нерешености која влада

у законодавству, у томе које принципе желимо да применимо при сређивању питања земљорадничког и питања општег раздужења. Сви они назови, све оне жеље и сви они принципи који су руководили, поједине привредне организације, довољно су већ изнесени и читава њихова скупина позната је нашој јавности. Међутим, изгледа да је потребан још један рок па да се сва та мишљења и сви ти захтеви процене и просуде пре него што дође до њихове коначне примене. Једно само не сме да се деси у томе року: не сме да се умноже оне и онако већ многобројне жртве у редовима наших привредника које је ова неизвесност и до сада већ тражила. Наша привреда није довољно снажна да може поднети да се те жртве гомилају и да њени редови из дана у дан слабе. (Један глас: Покажите отворене карте!) Какве карте? Ја кечеве остављам за оне који су навикли да све стављају на коцку и да хазардирају и у привреди и у политици.

Тај рок који ми тражимо мора да буде једна врста примирја, једна врста примирја које неће нанети никакве штете ни повериоцима ни дужницима, ни привреди, ни држави, ни унутар земље ни према вани, ако тај рок не буде предугачак.

Нисмо ми тај рок тражили, јер ми смо тражили да се закон о раздужењу расправи овде што пре. Ви сте га тражили. Ја вама желим да изађем у сусрет не само у своје име него у име својих другова у погледу рока, који ви желите. (Жагор на десници. — Један глас: Колико ви дугујете?) Колико ја дугујем, господо, томе није место да овде расправљамо.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, молим вас да не разговарате са господом колегама. (Један глас на десници: Дугујете 8 милиона динара Народној банци!)

Јоца Георгијевић (наставља): Пре свега то није тачно, драги господине! Ви не смете нешто да тврдите што не стоји. (Граја).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас да се умирите. Изволите наставити, господине посланиче.

Јоца Георгијевић (наставља): Не бисмо ми били први који уваћају један овакав мораторијум. Пре непуних месец дана, господо народни посланици, у Холандији је донесен један закон, односно решење, да се до 1941 године уопште не донесе никакви дефинитивни закони о раздужењу. Учињено је то зато јер један народ, који реално гледа на ствари и који је своју реалност и стварну способност показао читавом свету, не види данас још довољно јасно међународне привредне прилике, не зна још да констатује са свога гледишта, да ли су оне кренуле на боље или на горе, али је у међувремену заштитио све заинтересоване, и дужнике и повериоце. Тај закон каже, да на молбу сваког хипотекарног дужника суд има да му снизи његово плаћање до на 1% од капитала и док год се та плаћања врше, дотле не може нико да такне његову имовину.

Ја верујем, господо, да Холандија и њени меродавни кругови имају бар толико привредног смисла као и Југославија, и да то решење није донето само с обзиром на то да ли има у редовима народних посланика дужника или нема, него с обзиром на све чињенице националне привреде који имају да се очувају и у интересу на-

рода и у интересу државе. (Одобравање на левици).

Ми, нажалост, господо, нисмо Холандези. Код нас се стицао капитал политичком приврженошћу појединим странкама и страначком припадношћу и протекцијом. Али тај тако стечени капитал није остао овде, у земљи, да благотворно делује на привреду, него је, бојећи се свога неисправног порекла, побегао у иностранство. (Живо одобравање на левици и повици: Тако је!)

И, господо, онај страни капитал, који је био инвестиран у нашој држави, у појединим новчаним заводима, на први знак неизвесности, он је побегао, тако, господо, да данас читава Југославија оскудева у оним средствима која су јој преко потребна за обнову, за оживљавање привреде, од које зависе не само дужници него и сама држава.

Узмимо, господо, за један моменат само улогу новца у разматрање. Тај новац, који је некада био посредник у измени добара, постао је у послератно доба тиранин и диктатор, који диктира услове живота и рада свакој јединици, чиноцу националне привреде, до последњег радника и надничара.

Тај новац, господо, сконцентрисан је у овој држави у рукама 200—300 породица. Његова је моћ и његова вредност много већа, него што би смела да буде, његова је вредност далеко већа него што је стварна његова вредност, и већа него што је интернационална његова вредност. Данас он сву своју огромну моћ искоришћава без каквих скрупула. Он данас купује на дражбама за напојнице криво стечену имовину свију редова наших привредника.... (Пљескање на левици).... искоришћавајући, господо, нашу привреду без сваких скрупула.

Тачно је оно што је рекао Рузвелт, говорећи о рату: мир у свету руши само мален број људи, који има за то рачуна.

Исто тако, господо, у нашој држави, несразмерно мален је број оних људи, који преко својих моћних уплива онемогућавају свако нормално решење привредних питања у нашој држави.... (Пљескање на левици)...., него их доводе до једностраног решења, које никако није у интересу ни привреде ни државе.

Један једини пример, господо, на пример из нашег пореског законодавства. Од како ја знам Југославију, од онда је баш онај дужник, који је инвестирао свој позајмљени новац ма у коју грану наше привреде, снашао 90% терета у овој држави и то несразмерно подељених терета. (Одобравање на левици) Он их је снашао и док је имао прихода, али, нажалост, мора да их сноси и данас, где тога прихода више нема. (Пљескање на левици).

Видите један низ несоцијалних мера, које одет само једним примером желим да илустријем. Онај огромни обртни порез и течевина, који терете преко нашег Министра финансија наше земалске производе, те елементарне потребе и исхрану нашег живља у великим масама. Мислите ли ви, господо, да се икоји Министар финансија драговољно решава да увађа те врсте терета, знајући да њима постизава противно од онога што жели, јер смањује консум баш оних производа, које би морао свима сретствима, који му стоје на

расположењу, да форсира. Нису, господо, то мере, које г. Министру финансија чине уживање, али он је дошао у један теснац, стицајем читавог једног система, којег се, ево, ми сви до једног, упињемо из петних жила да искоренимо из наших државних финансија и финансијске политике, али немамо куражи, са друге стране, да погодимо оне који би морали бити погођени, када би се те ставке хтеле брисати. (Пљескање на левици и повици: Тако је!). Ни за једно немамо куражи. Ми немамо, господо, куражи да погодимо онај прикривени капитал, који није опорезан, онај капитал који врши привредно издајство у овој држави, онда када тај новац, обожаван као златно теле, скраћује крвоток народној привреди. Ја нисам бољшевик, немам разлога да будем то. Немам идеологије бољшевика, али као привредник ја морам да тврдим једно: у овој земљи од милионера до просјака сваки има подједнака права на вредност онога динара, који је мерило наше националне валуте за решавање свих оних питања која су у вези са решавањем будућности и финансијског проблема те валуте и оздрављење народне привреде. Ту морамо да смо непристрасни, ту морамо ићи до оних граница оптерећења наспрам онога који мора да сноси. С друге стране, ту морамо да идемо до најширих граница на сусрет онима, који данас, ако нестану са привредног бојишта, нису постали жртва само у својој личности, него су постали жртве које фале државној благајни. Али без ових сретстава која су нужна, без тога ви ћете бадава да претресате све буџете који се пред вас износе, јер немате могућности да дотирате у њима оне ресоре, који имају да се старају за првенствено обезбеђење правилног напретка привреде у једној сељачкој земљи. (Пљескање на левици).

Међутим, господо, иде се мало и даље у тој индиректној заштити капитала, који ми не смемо да такнемо... (Један глас са деснице: Тешко оном народу који вам је изгласао поверење!) Ја не знам ко је вама гласао поверење, али знам да је у мом срезу гласало 80% мене, ма да не нападам ни једној политичкој странци. (Пљескање на левици). Ја говорим оно на што сам добио мандат, и на шта сам обавезан код својих другова и својих бирача. Ту дужност вршим и ништа више.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим да не упадате г. говорнику у реч.

Јоца Георгијевић (наставља): Господо народни посланици, заштита коју уживају у овој држави они кругови, које не смемо или не желимо да такнемо при решавању ових питања, та заштита, господо народни посланици, иде још много и даље. Ми смо Краљевској влади дали овлашћење за доношење политичких закона. (Један глас из већине: То нема везе!) Какве то везе има, овога тренутка ћу вам доказати. Далеко сам удаљен од тога, и нисам толико наиван да не знам, да свака влада треба да спровођење своје политике извесне латитиде, и сваки паметан човек неће јој замерити на томе, ако не иде преко граница, и тражи данас жртве и Пословника у Народној скупштини и многе друге, тако звана техничка сретства, која треба овде рад да јој омогуће. Господа надлежни на разним зборовима наглашавали су да давање политичких слобода на-

роду одједном у превеликој дози може да нашкоди томе народу. Видите, ја сам толико концилијантан да ћу и то да признам, али онда је требало одавно већ почети бар у капљицама давати те слободе, које ми данас не видимо. (Пљескање на левици!).

И сада, господо, питам ја вас, како ћете да дођете до правилног решења привредног проблема онда када ни привредни проблеми не смеју преко нашег новинарства да се третирају и долазе до сазнања читавом народу, јер се не слажу са назорима надлежних властодржаца. Међутим, господо, нема тога привредног проблема који се даје рашчистити онда када се вештачки онемогућава свака могућност за то, па и најобјективнија и најумеренија критика у најбољој намери.

Ви имате случајеве н.пр. да се нигде није смело већ годинама у нашој јавности писати о инфлацији. Ја не желим инфлацију да овде заговарам, али ви нисте смели о инфлацији писати ништа, нити о дефлацији, нити о девалвацији или о девалоризацији, када су сви ти системи примењивани у разним државама, које су привредно моћније и зрелије од наше државе, а у којима су ти системи показали очигледне резултате, које не може нико да негира, ко је и најмање упућен у привредне прилике читавог света.

Господо, и то је једна врста индиректне заштите оних, којих не смемо да се такнемо у општем интересу, које морамо да оставимо недирнуте, а ја не тражим слободу штампе зато да се бацам клеветама или блатом на једног или другог од наших политичара без обзира на то да ли он седи у Краљевској влади или не, него ја тражим право слободне речи и штампе само зато, да се и нашој широј јавности омогући да правилно суди о свему ономе што је у интересу наших привредних проблема, што је у интересу ове земље као фундамента њеног, њеног опстанка, и привредног и политичког. (Одобравање на левици.)

Господо народни посланици, ево докле смо дотерали! Ми данас у нашој држави стојимо пред проблемом решења разних привредних питања од огромне важности. У једној земљи, где, наводно, има пет милијарди новчаничног опцијаја — де факто не верујем да он износи више од две милијарде, а то значи по 15 шв. фр. годишње по глави, док јавни терети износе најмање 10 пута толико — ми стојимо пред проблемом да пружимо средства за одржање народне привреде у истом моменту када их треба пружити и држави, а и у интересу издржавања појединаца у нашој националној привреди, који су за нас у толико драгоценији у колико су мањи, а они иду на стотине хиљада. И, господо, ја сам уверен да данас ми оно што можемо и што треба да учинимо, можемо да учинимо само из наших снага. Нека помоћ са стране да нам притекне неће и ми немамо, господо, могућности ни по коју цену и ни под којим условима да данас дођемо до једнога странага зајма за намиривање наших најхитнијих привредних потреба. Ми то морамо да створимо овде, ми морамо да се у томе послу старамо да створимо националне капитале, али не одозго него одоздо. (*Драгиша Миловановић*: Да се изврши конфискација). Ми не можемо у овим тренутцима, господо, да се повинујемо софистичким аргументима, који долазе са једнострано упливи-

саних страна, него ми морамо да останемо хладнокрвни и објективни.

Министар финансија сам је признао са овога места, овде у Финансијском одбору, да су сви буџети прошлих година били нереални и неискрени и да су доживели дефиците. Ја нећу никако да негирам онај труд г. Министра финансија који је уложен на то да се то стање поправи и његово схваћање и интенције да учини у томе правцу, колико год може, али како ће он то учинити ако му не пружимо могућности и сретстава а та сретства и та могућност не стварају се на политичким зборовима. То се ствара једино решењем оних основних привредних питања на којима базира егзистенција нашега народа и наше државе. (Одобравање на левици). Сваки крпеж, свако издавање благајничких бонова и других помоћних средстава, са свима тим тренутно се постижава само једно, а то је, да се у вршењу, у функцији државног финансијског апарата некако крпи, некако тегли, а међутим, у међувремену стари дугови се не плаћају, а нови се гомилају.

То, господо, не може бити подлога једног здравог и правилног живота у једној држави. Не заборавимо једно. Ми, господо, кадгод поменемо положај Енглеске, ми кажемо да Енглеску спасавају њене традиције, а када ћемо ми једанпут да се латимо тога посла, да почнемо да стварамо једну југословенску традицију.... (Одобравање на левици).... да почнемо ту традицију и да заштитимо те традиције, да метнемо људе које неће да дирну ни један марјаш који се несме дирати ни онда ако будемо морали годинама да оскудевамо, знајући да је то једини пут којим ћемо моћи да учврстимо онај осећај сигурности и код најсиромашнијег као и код најбогатијег, тако да они немају потребе да се брину да ће се дирнути у њихову уштеђевину ако је она сигурна, ако држава ужива пупиларну сигурност, јер је под заштитом Владе и Парламента. Док те сигурности нема, дотле нема легално расположивих средстава за подмиривање привредних потреба у једној држави.

Господо народни посланици, није овде у опасности дужник, овде је у опасности и поверилац као и незадужени, овде је у опасности, услед нашег нерешавања, читав народ, у опасности је држава. И, можда ћете мислити да је то претерано, али ја вам опет наглашавам да је задовољавање привредних потреба, да је оживљење привреде једино средство, једина могућност да из себе самих створимо оно што нам данас други неће да да путем зајма, јер не уживамо поверење. (Један глас: Рад и штедња!) Јесте, рад и штедња, али само онда ако се њени плодови уважавају и не дирају, а не ако се њени плодови расипају.

Господо народни посланици, док ми не опскрбимо праизвор националног благостања у стотинама, у милионима сељачких породица, док не формирамо један национални капитал у њиховим рукама, капитал који неће да бега из државе, који ће се довољно осећати сигурним и у границама наше државе, који ће да остане националан, који неће да буде диктатор и господар него ће служити интересима ове државе, дотле ни у ком погледу не можемо да напредујемо. (Одобравање на левици).

Господо, ја ћу да завршим. Ми дакле морамо са сређивањем односа дужника и повериоца, те завађене браће, да повратимо и поверење и сигурност, морамо да спасемо дужника, јер тиме спасавамо и повериоца и улагача, тиме спасавамо и штедишу. То нам је једини пут да истерамо онај прикривени капитал који је данас одузет крвотоку националне привреде, то нам је једини пут да створимо здраву хипотекарну подлогу не само у интересу дужника и повериоца него и у интересу државе која је на здравој хипотекарној подлози увек у стању да себи нађе кредита, да нађе могућности за кредит у иностранству. То нам је једини пут да нађемо здраво 100% покриће за она платежна средства за оне новчане задолжнице државе — зовите их како хоћете — у интересу решавања овога питања које ће да нам надокнади она средства која данас нашој привреди недостају, она платежна средства у недостатку којих она не може да се развија и да напредује.

Ја нећу, господо, овде да улазим у разматрања начина на који има да се реши ово питање општег раздужења, али придржавам себи право да своје мишљење о томе изразим онда када то питање буде дошло на тапет овде пред ову Кућу. Али ја говорим као привредник и морам да се питам који су разлози који руководе Краљевску владу да ускраћује могућност, да то питање општег раздужења што пре дође овде пред Народну скупштину. То питање, нажалост, не могу сам себи да објасним, то је питање чије одлагање из дана у дан тражи нове жртве и ја не могу да разумем, господо народни посланици, зашто Краљевска влада више воле да се служи крпежом путем разних уредаба, које наносе штету и доводе до читавог једног хаоса, у коме се наполетку нико не разуме, место да то питање приведе овде своме коначном и правилном решењу.

Дозволите, господо народни посланици, да покушам једну велику заблуду разбити овде. Нетачно је, господо народни посланици, да се ми овде боримо против Краљевске Владе. Не, не боримо се ми против Краљевске Владе! (Одобравање на десници) Ми се боримо за одржавање нашег права, ми се боримо тачно, по речима наших бирача, датих нам уз мандат, да до крајности исцрпимо сва сретства за одбрану виталних интереса нашег народа. (Одобравање на левици). Ми желимо преко привредног законодавства, ма како се оно звало, да обезбедимо мир и поредак у овој земљи. Не може се постићи та сврха само политичким зборовима, на којима господа чланови Владе проводе све своје време, покушавајући да формирају партију одозго. (Одобравање на левици — Приговори на десници) Празна обећања, ма са које стране долазила, нису довољна да тај мир и поредак осигурају у једној сељачкој земљи. Кроз одредбе привредних закона мора да провејава она сигурност и поуздање, да се све чини у интересу тога земљорадничког народа, коме се ми у маневрима и на свима другим странама дивимо. И све оно што је у вези са тим животом било тога народног живота и његове привреде, оно мора да се одавде изрече.

Ако из мојих речи чујете једну критику, ја могу да изјавим, да би ту критику казао да седим у оним клупама владиних приврженика — не могу да кажем већине, јер сумњам да је тамо ве-

ћина — (Одобравање на левици — Приговори на десници) Ваша је дужност исто тако, да наспрам Владе форсирасте оно што је највиталније и непобитно потребно, без обзира у којим клупама седите. То је наша општа дужност.

А сад, господо народни посланици, ја бих вас замолио за још мало пажње. Политика значи управљање државом, а управљање државом значи решавање и привредних питања, а не само премештање ноћних стражара, среских начелника и бележника. (Пљескање на левици). Ја ту чињеницу општег раздужења што још није дошло пред Народну скупштину, не гледам онако загрижено партизански, него са пуно разумевања и овај баш предлог треба да одговори вашим жељама, да добије онај рок који је господин Министар Кожул у Суботици нагласио и рекао, да се то питање не ломи преко колена. Ја вас молим, господо народни посланици, да унесемо у решавање овога пред вама лежећег законског предлога ону објективност, која нам је једина гаранција за то, да законски предлог дође пред ову Скупштину, где ће разни предлози потпуно објективни уследити, тако да се то овде расправи као једно питање, које је најважније питање наше садашњице, које је подлога оздрављења привредних прилика читаве земље и једино средство за испуњење разних државних каса. Ја вас молим, господо народни посланици, да ову хитност изволите примити. (Пљескање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, реч има г. Министар трговине и индустрије да да изјашњење о хитности.

Министар трговине и индустрије д-р Милан Врбанић: Господо народни посланици, не улазећи за сада у садржину, у текст и објашњење законског предлога господина народног посланика Јоце Георгијевића и другова, мени је част изјавити, да је Краљевска влада споразумна с тиме, да се ово доиста судбоносно питање расправља, но Краљевска влада не може примити хитност овога предлога... (Жагор у опозицији)..., али је сагласна с тим, да овај законски предлог буде упућен оном истом Одбору, чијем ћемо избору данас приступити, и Краљевска влада резервише право да у том Одбору означи свој став према овом законском предлогу и његовим појединостима. (Одобравање код већине).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, ми овде имамо законски предлог за који се тражи хитност. Г. Министар трговине и индустрије у име Краљевске владе не може да прими ту хитност и с тога је потребно, да Народна скупштина гласа о овоме предлогу (Чује се: Тражимо поименично гласање). Молим Вас, господо, ја ћу поступити тачно онако како гласи Закон о пословном реду у Народној скупштини У смислу § 94 Закона о пословном реду у Народној скупштини стављам ово питање на гласање. Гласаће се седењем и устајањем. Ко је за предлог г. Георгијевића, тај ће седети, а ко је против тога предлога, тај ће устати. (Жагор. — Чује се: Већина седи. — Један глас са левице: Већина је на нашој страни!).

Објављујем да је предлог о хитности овог законског предлога одбијен. (Жагор. — Гласови на левици: Тражимо поименично гласање).

Господо, молим вас за мир. Ја утврђујем да је предлог одбијен. О томе дискусије нема. Та је ствар затворена. Господо народни посланици, овај ће се законски предлог у смислу изјаве г. Министра трговине и индустрије упутити на проучавање и рад Одбору који ће се данас изабрати.

Изволите чути захтев о издавању суду народних посланика.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Господин Министар унутрашњих послова тражи одобрење за продужење кривичног поступка против народног посланика г. Драгољуба Јовановића због дела из § 31 Закона о удружењима, зборовима и договорима, а по тужби Начелства белопаланачког.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, овај ће се захтев упутити Имунитетном одбору.

Изволите чути интерпелације за које се тражи хитност.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Г. Ристо Грђић, народни посланик, упућује интерпелацију на г. Претседника Министарског савета о продајама земљорадничких имања за дугове и неодрживости садашње Уредбе о заштити земљорадника и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Претседник Министарског савета да се изјасни, да ли прима првенство за ову интерпелацију.

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: Примам тражено првенство.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Скупштина првенство, за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је првенство примљено.

Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Г. Живко Даниловић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Претседника Министарског савета и Министра унутрашњих послова о постављању Хамдије Авгана за претседника градске општине у Бањој Луци и траже да јој се призна првенство. (Види прилог).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Претседник Министарског савета да се изјасни да ли прима првенство за ову интерпелацију?

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: Част ми је изјавити да примам првенство за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Скупштина првенство за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је Народна скупштина примила првенство за ову интерпелацију.

Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Бошко Зељковић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Министра унутрашњих послова о распуштању општинских управа изабраних 6 августа 1933 године и о повредама Закона о општинама и гажењу основних грађанских права, и траже да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има Министар без портфеља г. др. Крек да се изјасни да ли прима првенство за ову интерпелацију.

Министар без портфеља др. Михо Крек: Примам првенство за ову интерпелацију. (Граја на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина првенство за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је првенство за ову интерпелацију примљено.

Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Ристо Грђић, народни посланик, упућује интерпелацију на г. Министра социјалне политике и народног здравља о неправедној подели жита додељеног за исхрану Срезу гатачком и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има Министар социјалне политике и народног здравља г. Драгиша Цветковић да се изјасни да ли прима првенство за ову интерпелацију.

Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић: Господо народни посланици, чим сам сазнао за овај случај у Срезу гатачком, послао сам инспектора да испита овај случај, те према томе немам никаквих разлога да одбијем првенство тражено за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина првенство за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је првенство за ову интерпелацију примљено. Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач (саопштава): г. Бошко Зељковић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Министра просвете о побољшању просветних прилика у Врбаској бановини и о затварању 40 школа, ради премештања учитеља и траже да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има г. Министар просвете, да се изјасни да ли прима првенство за ову интерпелацију.

Министар просвете Добривоје Стошовић: Примам предложено првенство за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина првенство за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је првенство за ову интерпелацију примљено. Све прочитане интерпелације упутиће се надлежним г. г. Министрима.

Изволите чути извештаје г. г. Министара.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Г. Министар унутрашњих послова извештава да ће на интерпелацију г. Живојина Рафајловића, народног посланика, о смени поштинске управе у Врањи и Лесковцу, и на интерпелацију г. Животе Милановића о забрани прославе Св. Саве у Ораховици одговорити кад буду прикупљени потребни подаци;

Г. Министар правде извештава да ће на интерпелацију г. Боривоја Ђурића и другова о одлуци Касационог суда у Новом Саду, да чланови тога суда могу бити само они који знају мађарски језик, и на интерпелацију г. Драгише Стојадиновића

вића о раду г. Чедо Радосављевића, државног тужиоца, одговорити кад прикупи потребне податке.

Потпретседник Фрањо Маркић: Ови извештаји господe Министара примају се на знање.

Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Народној скупштини упућене су следеће молбе и жалбе: Милоша Аритоновича, Живка Ђорђевића, Општине Нови Ацибеговац, др. Серига Софотерова, Радочице Лазовића, Хустена Демов-Краснића, Идриза Бајвама и Алила Амзе, Цимермана Мартина, Ивана Шпур, Катарине Шпур, Жгур-Марије Бибић, Васнер Антонија, Становшека Михаила; Јелене Поповић, Марјана Шешића, Зафира Пешића, Паулине Радуловић, Живојина Јанковића, Кариса Ферде, Миленка Јоце, Ракука уд. Бераха, Милоша Николића, Десе Павловић, Исака Зибер, Станислава Стојановића, Винка Блажинића, инж. Ђорђа Ивановића, Јулке уд. Осечанке, Данке Петровић, Јанка Ђуричић, Јулијане Агрин, Данице Катић, Филипа Ђурковића, Љубомира Вучковића, Руже Добриха, Миливоја Јовановића, Владимира Требјешанина и др., Леонида Таубера, Николе Ристића, Михаила Бобића, Проке Мужевића, Михаила Соловјева, Паје Костића, Христине Драгојевић, Исена Малићевића, Атанасија Косорића, Анке др. Милана Поповића, Христине Бониш, Динка Беритића, Катарине Карталија, Јове Божића, Билка Каблагича, Петра Трбојевића, Алије Брекаловића, Василија Ђурићковића, Мандице Хаџија, Босилке Голубовић и Ивана Михајловића.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прочитане молбе и жалбе упутиће се Одбору за молбе и жалбе. Изволите чути разна акта.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Народној скупштини упутила су разна акта: Занатска комора у Скопљу и Грађани из Нетресића.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прочитана разна акта примају се на знање.

Господо народни посланици, пре преласка на дневни ред имам част да одговорим на извесна кратка питања, која су ми поставили нека господа народни посланици.

Народни посланик г. Војислав Лазић поставио ми је ово кратко питање:

„Господине Претседниче, Претседник Краљевске владе г. др. Милан Стојадиновић на данашњој скупштинској седници, а по тражењу хитности законског предлога о конверзији дугова, поднесеног од стране народних посланика г. Јоакима Куњашића и другова, поред осталог изјавио је и то: „Познато је да је Краљевска влада донела једну Уредбу по овоме питању и она се сада налази пред Народном скупштином на решавању”.

Пошто је питање о раздужењу земљорадника једно од најхитнијих проблема у нашој земљи, јер су забране банака и зеленаша по селима у велико отпочеле, чиме се иначе тежак положај нашега земљорадника све више погоршава и доводи га у очајно стање, се тога питам Господина Претседника: Хоће ли ову Уредбу, коју је Краљевска влада упутила Народној скупштини на решење, ставити на дневни ред и када?”

Молим за усмени одговор у Народној Скупштини.”

На ово питање народног посланика г. Војислава Лазића част ми је одговорити, да се предмети овакве садржине озаконшавају амандманом у финансијском закону, као што вам је то познато.

Има реч г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, ја нисам задовољан са одговором г. потпретседника и сматрам да не можете бити задовољни ни ви. Ви сте чули онда на седници од 22 јануара, да је Претседник Краљевске владе изјавио, да се Уредба коју је Краљевска влада донела 30 септембра налази пред Народном скупштином на решењу и да ће то питање Народна скупштина ускоро моћи да решава. Међутим, ја знам шта се у Скупштини саопштава и шта је дошло на дневни ред, ја сам се о томе обавештавао и утврдио сам да та Уредба није била пред Народном скупштином.

Тек пошто сам поднео ово питање на Претседника, а после неколико дана, овде је та Уредба приказана, значи да у моменту ономе кад нам је говорио г. Претседник владе, та Уредба није била овде. Ми треба да будемо свесни положаја свога, па треба да буде свестан свога положаја и г. Претседник владе, и оно што каже треба да је тачно, али, међутим, то није било тачно. И зато сам упутио ово питање, да видимо зашто та Уредба није стављена на дневни ред.

Господин потпретседник каже да се тврди предмети решавају амандманом у финансијском закону. Молим вас, како и на који начин?

Како и на који начин мисли Влада да реши питање раздужења земљорадника, ево вам јаснога доказа. Она мисли да нам потури као кукавица јаје ту Уредбу кроз Финансијски закон, а ми и да је не прочитамо и да не знамо шта у њој пише. Ви, господо, са деснице кажете да сте и ви за решење тога питања. Али, господо, ви то само говорите речима, а делом никако не показујете да сте вољни да то и учините. Доказ је баш како сте ви вољни да то питање решите и садашњи ваш одговор. И ако сте мањина, ви сте гласали да се одбије предлог г. Јоце Георгијевића. Ето вам доказа! Ниједан предлог не примате, све одбијате, а говорите народу како и ви радите за њега. Не обмањујте народ, јер ће вам се он осветити? (Одобравање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, ја сам дужан да вам одговорим на још једно питање народног посланика г. Војислава Лазића. Питање гласи овако:

„На скупштинској седници од 13 новембра прошле године саопштена је моја интерпелација, упућена Претседнику Краљевске владе, којом се тражи одговор: да ли је Краљевској влади познато да због прошлогодишње неродице влада тешка оскудица у храни код 2/3 становника у селу и вароши и шта ће Краљевска влада предузети да се народу који хране нема и не може да је набави помогне у његовој исхрани. Тражио сам хитност ове интерпелације и претседник Краљевске владе примио је тражену хитност.

Међутим од тада је протекло више од 2 месеца, а моја се интерпелација не износи у Народној скупштини на претрес и решење. Народ све више осећа тешкоће у исхрани, а на прагу је да прождере многу децу сиромашних сељака и варошких радника, који зараде немају нити пак срестава за набавку хране, Како је ово питање

једно од најпречих и најхитнијих, јер глад је најтеже подносити и трпети, молим Господина Претседника за одговор у Народној скупштини на првој скупштинској седници о следећем:

1) Зашто моја интерпелација, напред наведена, до сада није стављена на дневни ред у Народној скупштини? и

2) Шта ће Господин претседник Народне скупштине предузети да се ова моја интерпелација што пре изнесе на претрес и решење у Народној скупштини."

Господо народни посланици, част ми је извести Вас, да је интерпелација, о којој је реч, била упућена редовним путем г. Претседнику владе, међутим још није стигао никакав одговор и ради тога се није могла ставити на дневни ред.

Упозоравам господу народне посланике да је претседништво Народне скупштине и ради ове као и ради других интерпелација, на које још није дат одговор, ургирало Краљевску владу да по могућности што хитније достави на њих одговор.

Господо народни посланици, имам још једно питање од г. Ђорђа Јевтића, народног посланика, у коме каже: „Данас сам сазнао да сте одредили парламентарну делегацију која ће присуствовати сахрани енглеског Краља Ђорђа V и доделили им велике суме новаца на име путног трошка.

Зато вас молим да ми у Народној скупштини изволите одговорити:

Шта Вас је руководило да одређујете тако велики број посланика?

Колико сте доделили појединцу на име путног трошка? Сматрате ли да се није могло проћи са мањим бројем и мањим сумама."

Господо народни посланици, на ово питање част ми је одговорити следеће. Број наших делегата на сахрани блаженопочившег Краља Енглеске није одредило Претседништво нити претседник Народне скупштине, него је то учињено у споразуму и на предлог појединих клубова Народне скупштине. Према томе нико од претседништва није ову ствар сам за се и сам у своје име решио.

Што се тиче суме коју су примили господа народни посланици, не заборавите, господа колеге и чланови овога Дома, сума је издата по дискреционом праву претседника. Свакако при одређивању величине те суме морало се водити рачуна да наши претставници довољно репрезентују Дом који претстављају.

Има реч народни посланик г. Ђорђе Јевтић.

Ђорђе Јевтић: Господо народни посланици, ја нисам задовољан одговором г. претседавајућег. Немам ништа против тога што је наша парламентарна делегација ишла на погреб енглеског Краља, ма да ми је познато да нису ишле земље које су Енглеској много ближе и које много боље материјално стоје него ли ми. Мене нарочито чуди оно што се г. претседавајући позива да дискреционо право Претседништва Народне скупштине. Дати, господа, седморици по 30.000 динара, то су 210.000 динара бачени у мутну Марицу, а та је сума довољна да се исхрани читав један срез и ја стога протестујем са овога места што се новац тако баца ни зашто.

Потпретседник Фрањо Маркић: Ја сам на питање народног посланика г. Ђорђа Јевтића одго-

ворио достојно, онако како треба и ја мислим да је Народна скупштина мојим одговором задовољна. (Одобравање).

Изволите, господа, чути још један упит, који су поднели на мене господа народни посланици Јоаким Куњашић и другови. То питање гласи:

„У год. 1934 поднео сам са 86 својих другова Народној скупштини хитан законски предлог „О раздужењу“. Питање хитности имало се решити у седници Народне скупштине од 3 јануара 1935 године.

Прије ове седнице умолила ме је Краљевска влада и г. Претседник Народне скупштине да одустанем од тражења хитности, а да ће се тај предлог изнијети у најкраће вријеме редовним путем на расправу и тада ће Народна скупштина избрати односни одбор. То обећање у име Краљевске владе дао ми је тадашњи Министар финансија а, данашњи Претседник Краљевске владе г. др. Милан Стојадиновић. Ја сам са повјерењем у Краљевску владу и г. Претседника Народне скупштине на то пристао, али уз увјет да се то исто обећање учини јавно у Скупштини па у ту сврху да Влада, против обичају, још прије речи првога предлагача, даде односну изјаву. Из стенографских бележака Народне скупштине од 3 јануара 1935 проистиче: и речено обећање Краљевске владе учињено преко тадашњег Министра шума и рудника г. др. Светислава Поповића и изјава Претседника скупштине о избору одбора.

Губећи поверење и у Краљевску владу и у Претседника Народне скупштине да ће они ово свечано обећање испунити, а ради хитности ствари, поднио сам поново истоветни законски предлог и у јучерањој седници тражио хитност. Г. Претседник Министарског савета г. др. Милан Стојадиновић изјавио је том приликом да сам ја са захтевом хитности за тај законски предлог задоцнио и тражио је да се хитност одбије. Како предња изјава Претседника владе није у складу са фактичним стањем, то у име своје и својих посланичких другова питам г. Претседника Народне скупштине:

1) Је ли тачна изјава г. Претседника Краљевске владе да сам ја са мојим друговима са изнашањем овог законског предлога задоцнио, или је пак задоцнио г. Претседник Владе да своје обећање, које је дао као Министар финансија, испуни?

2) Задоцњење се може појавити ако се мисли на неки рок, неко време, неки догађај према коме се задоцњење констатује, а пошто ни један законски предлог у овом предмету није приказан, питам према коме се званичном чину овај званични акт сматра задоцњеним;

3) Да ли г. Претседник Народне скупштине мисли да овакви поступци Краљевске владе, која жели да се ослања на српски део нашега народа и на ову средину, оправдавају мене Хрвата који сарађује у овом Дому или моје Хрвате који овде више неће да уђу;

4) На који начин мисли г. Претседник Народне скупштине мене и моје другове предлагаче заштити од нетачних инсинуација и од, за нас и за народ који хитно очекује овај закон, понижавајућих одговора г. Претседника Владе.

Одговор молимо усмено на првој седници Народне скупштине."

На тачку прву, која гласи: „Шта мисли г. Претседник владе са изјавом да је питање задоцнило”, — јасно је да ни ја, а ни ико од вас не може и није овлашћен да интерпретира туђе изјаве.

Ја сам међутим мишљења да је ваљда мислио тиме да скрене пажњу да се то питање иначе третира.

На другу тачку одговорено је самим одговором на прву тачку.

На треће питање, да ли мисли на тај начин Краљевска влада да одбије г. Јоакима Куњашића, Хрвата, који се налази међу нама, или мисли да одбије оне, који неће да дођу к нама, — ја мислим да и Краљевска влада и ми сви можемо само да поздравимо и да пожелимо да југословенско хрватско племе дође у ову скупштину. (Живо одобравање и пљескање.)

Ја држим, господо народни посланици, да је гиме на ово питање довољно одговорено.

Има реч народни посланик г. Јоаким Кањушић.

Јоаким Куњашић: Господо народни посланици, изнашање на дневни ред избора одбора за проучавање предлога о раздужењу испунило ме је задовољством, јер видим да ова Скупштина, ма како она била дифамирана, има и знања и хтења да потребне законе за народ донесе као и користи народу са хитним закључцима што пре у дело приведе.

Не може ме задовољити одговор господина потпретседника Народне скупштине, који није довољно заштитио мене и моје другове при нашем парламентарном раду, па зато изјављујем да се са одговором не задовољавам.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, народни посланик г. Мита Димитријевић упутио је на г. претседника Народне скупштине ово питање:

„Имао сам част 25 јануара о. г. упутити на господина Претседника Министарског савета следеће кратко питање ове садржине:

Из народа стижу свакодневно многобројне жалбе, којима се чини апел да се у ово време велике кризе и јаке оскудице у народу, обуставе наплате разних и често пута на малим и безначајним иступимо изречених новчаних казна.

У духу политике смирења, којом се Краљевска влада и обележила у својој декларацији ступајући на власт, и ја чиним овде, у Народној скупштини, апел, молећи да се изда наређење свима управним и финансијским властима, да се у овом заиста тешком и оскудном времену, кад се народ ни хлебом не може исхранити, обуставе наплате свих тих новчаних казни и глоба изречених по ситним и безначајним иступним делима, и да се у духу смирења народа, а по нахођењу владе донесе одлука и о опраштању свих ових казни.

Наглашавам нарочито да егzekутивна наплата свих ових новчаних казна и глоба, изречених по тако безначајним иступима, уноси широм целе земље, а нарочито у Савској и Приморској бањовини, и сувише јако раздражење, тако, да то води у место смирења широком раздражењу народа.

Молим господина Претседника Народне скупштине, да ми изволи одговорити пре прелаза на

дневни ред, да ли је ово моје кратко питање већ упућено господину Претседнику Владе, и да ли је господин Претседник Владе вољан дати по овом питању умирујући одговор у духу смирења и ублажавања тешке оскудице.”

Господо, прочитано питање народног посланика г. Мите Димитријевића упућено је редовним путем господину Претседнику Краљевске владе, и кад буде г. Претседник спремио одговор, то ће се питање ставити на дневни ред.

Има реч г. Мита Димитријевић.

Мита Димитријевић: (Граја.) Господине Претседниче, молим Вас да ми као човек, који сте радили на смирењу, дате могућности да говорим.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, изволите саслушати г. говорника у миру. (Бурни протести на десници.)

Мита Димитријевић (наставља): Господине Претседниче, имате ли довољно ауторитета да уђутите Скупштину.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, изволите саслушати г. говорника.

Мита Димитријевић (наставља): Ја мислим да ћете ви сви одавде и оданде бити за ово питање! То би била срамота не дати ми одобрење овде на овом питању. (Посланици са левице и деснице изашли су ван својих клупа и ометају говорника.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Изволите, г. посланиче, говорити, дао сам вам реч. Господу посланике молим да заузму своја места.

Мита Димитријевић (наставља): Ја молим госпoду и с једне и с друге стране да ме саслушају, јер је ово велико питање, што ћу га овде изнети. Ако ме у миру саслушате, ја сам уверен да неће бити ни једнога од вас, који ми неће дати одобравање. (Граја.)

Ево, господо, у чему је питање. Велики број сељана у ово време био је кажњен великим глобама на малим иступима, на малим делима. (Протести код већине и повици према левици: На своја места! — Гласови са левице према десници: Заузмите и ви своја места!)

Господо, ја вас молим све, и са ове и са оне стране, да будете сви на својим местима, а оставите мени, ја ћу задобити Скупштину. Господо, седите, довољан сам ја, ја ћу задобити Скупштину.... (Пљескање на левици — Смех на десници).... и неће се ни један наћи, који ће бити за то да сиромашном народу у ово гладно време изнесе из куће губер и све за мале казне које немају никаквог разлога. (Пљескање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, имате свега пет минута права да говорите. Молим Вас да о томе водите рачуна.

Мита Димитријевић (наставља): Допустите, тако вам Бога.... (Буран смех).... јер овде имам да вам кажем, чујте, кад кућа гори и ватра пламти не дајте, браћо, да буде зла. (Граја.) Моја је савест задовољена тиме, што ја вама стављам на савест да ви сами одлучите. (Посланици са левице и деснице изашли су из својих клупа и заузели места око говорнице.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, заузмите своја места.

Мита Димитријевић (наставља): Господо, г. Претседник Владе ово ми каже: треба да се умирите. Треба да се умирите, сам Претседник Владе то каже. Хоћете ли сада послушати нашега Претседника Скупштине и нашега Претседника Владе! (Граја.)

Господо, молим вас, нека људи са ове десне стране заузму своја места, а ја сам успео да људи са ове леве стране заузму своја места.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, изволите наставити свој говор.

Мита Димитријевић (наставља): Господо народни посланици, ако будете у тишини саслушали моју реч, проговориће у вама савест и даћете ми одобравање. Дајте ми само мало стрпљења, свега три минута стрпљења, тражим само три минута стрпљења. (Граја и смех код посланика на десници.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, да допустите г. говорнику да даде своју реч, а господина говорника упозоравам да има само пет минута времена.

Мита Димитријевић (наставља): Ни једнога минута немам могућности да говорим нити могу говорити у овој ларми. (Граја на десници и даље траје.)

Поштована господо народни посланици, чујте ме и дајте ми стрпљења свега три минута. За три минута у вама ће проговорити ваша савест. (Смех на десници.)

Чујте ме, браћо и господо! Од последњег времена нарочито учестале су велике глобе и изречено је над народом врло много пресуда по малим и незнатним кривицама. (Одобравање на левици.) Ја овде не правим друго питање, него чиним апел на Краљевску владу да у ово гладно доба, када човек нема чиме да се исхрани, да се обустави егзекуција, присилно извршивање тих казни и глоба, за које се односи губер са постеле народу и девојачки дарови. То, браћо, уноси раздражење у народу. (Бурно одобравање и плескање на левици.) Браћо, ја понављам и наглашавам вам ове речи: казан клуча а ватра пламти — отклоните ватру што пре. (Одобравање и плескање на левици.) За ово моје питање мени је довољно само три минута да ме у тишини саслушате и уверен сам да ће у вама савест проговорити, као год што сам уверен да ће проговорити савест и у Краљевској влади да прими овај мој апел.

Ево, браћо, ја овде имам пред собом казне изречене у суми од 250.000 динара. Ове сам податке добио од мојих пријатеља из Загреба. И зато чиним двоструки апел на владу: прво, да се за извесно време обустави наплата ових казни; а после други апел: да се донесе опрштење свих ових казни, јер је, господо, помиловање један неопходно потребан вентил у једној узбуђеној ситуацији. Ја сам овим завршио и чекам хоћете ли ви извршити своју савест и хоће ли Краљевска влада извршити своју дужност по савести. (Одобравање и плескање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, има још једно питање, које је упутио на мене народни посланик г. Војислав Лазич: То питање гласи:

„Господине претседниче, према одредбама § 29 Закона о пословном реду у Народној скупштини седнице су Народне скупштине јавне.

Зашто је законодавац наредио ову јавност? Свакако зато да путем јавности наш народ, у чије име народни посланици у Народној скупштини заседавају и раде, буде обавештен о њиховом раду.

Увек је било велико интересовање нашег народа за рад у Народној скупштини, а то је интересовање сада, када се од Народне скупштине очекује решење по најважнијим питањима народног живота, повећано.

Како не може цео народ доћи да присуствује скупштинским седницама, он тражи да се преко нзше свакодневне штампе о томе обавести. Али, нажалост, тога обавештења нема. Наша је штампа угушена од стране Краљевске владе. Постављена је цензура, која брише сваку реч за коју Влада не жели да до народних ушију допре, а како Влада не жели да народ буде обавештен о правом раду Народне скупштине, то цензура из дневних листова брише посланичке предлоге и посланичке говоре, а нарочито опозиционих посланика. Зато су све седнице скупштинске и цео рад Скупштине у нашој јавности претстављени тенденциозно и неистинито. Нарочито јучерашња седница тенденциозно је приказана у погледу моје изјаве, у којој сам јасно подвукао да је опозиција повела опструкцију да би натерала Владу да пред Народну скупштину изнесе на решење закон о ликвидацији земљорадничких дугова и да ће ту опструкцију наставити све дотле док се ово крупно питање по народне интересе не изнесе на решење Народној скупштини.

Међутим, о томе предлогу у јавности нема ни једне речи, и ја верујем да је цензура ту моју изјаву из дневних листова избрисала само зато да народ не буде обавештен о правом циљу опструкције коју је опозиција у Народној скупштини повела.

Углед Народне скупштине и интерес нашег народа захтевају да се у јавности преко дневне штампе седнице Народне скупштине и догађаји у Скупштини, посланички предлози и говори приказују у потпуној стварности и тачности.

Стога Вас питам и молим да ми у Народној скупштини одговорите:

Јесте ли вољни предузети кораке да се у нашој јавности рад Народне скупштине приказује верно и тачно и шта ћете предузети да се цензура у томе погледу уклони?”

Господо народни посланици, слично питање упутио је на Претседништво Народне скупштине народни посланик г. Војислав Лазич, када сам баш ја претседавао, 20 јула п. г., на шестом редовном састанку, и од прилике ћу одговорити и сада што сам рекао и онда.

Претседништво Народне скупштине нема никакве ингеренције на нашу штампу. (Приговори са левице.) Допустите, господо, да кажем што мислим, јер ми је то дужност са овога места. Претседништво Народне скупштине нема никаквог утицаја на штампу као такву и према томе Претседништво Скупштине на дневне листове, на штампарска предузећа, на издаваче наших новина не може да утиче. И зато, господо, држим, да су оваква питања у најмању руку депласирана.

(Одобравање на десници — Жагор и приговор на левици.)

Молим Вас, господо, судбину коју има г. Војислав Лазић, делимо и ми многи други.... (Одобравање на левици)...., али ипак не потржемо овако питање преко Претседништва Народне скупштине, јер му ту није место. (Повици са левице: Него?) Него изволите ставити ово питање путем интерпелације Краљевској влади, па нека Вам она каже шта мисли. (Граја.)

Има реч народни посланик г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, ја не могу да се задовољим одговором г. потпретседника, не могу да се задовољим зато, што г. потпретседник сматра да нема могућности да утиче да се нашој штампи дозволи да пише слободно. Каже да нема законске могућности, да јој се дозволи да бар толико објективно пише да обухвати све што Народна скупштина ради.

Ја мислим, да г. претседник Народне скупштине није извршио своју дужност. Његова дужност је била да узме у заштиту Народну скупштину, да узме у заштиту установу, која се зове Народном скупштином, и у исто време да узме у заштиту све народне посланике.

Претседништво је дужно да се стара и да чини код Краљевске владе све покушаје да омогући да народ чује шта Народна скупштина ради. Претседништво не сме сматрати да је оно орган Краљевске владе и да против Краљевске владе не сме да предузима никакве кораке. (Граја)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, дозволите ми да Вам кажем да нећу дозволити да тако и даље говорите. Господо посланици и господине посланиче, ја и као личност и као народни посланик имам своју част и савест и не дозвољавам Вам да у томе смислу даље говорите. (Пљескање и одобравање код већине).

Војислав Лазић (наставља): Ја молим господину Претседника да се не нервира јер нема за то разлога. (Жагор). Претседништво је овде Претседништво Народне скупштине и као такво је дужно да штити Народну скупштину. (Одобравање на левици). Сада да видимо зашто ова Краљевска влада не дозвољава у јавности да се чује реч народних посланика. (Чује се: Да се чује Воја Лазић!) Тако је, да се чује и Воја Лазић а и сви ви. (Жагор.) Г. Претседник каже да не може утицати на штампу, да је то њена воља и да може она писати шта хоће и како хоће, али ми тражимо да се укине цензура на штампу. (Гласови: Тако је! — Одобравање на левици). Ми тражимо да се укине она цензура која брише све што би изишло против Владе. (Један глас: А што нисте то тражили кад сте били потпретседник Скупштине?) Тражио сам и онда. Господо, ко није упућен у прилике наше земље, а чита нашу штампу, он би закључио да у овој земљи нема никога, који је противу ове Владе. (Жагор.) Он би морао да закључи да у овој Скупштини нема опозиције противу Владе, јер Влада не дозвољава да изађе у штампу ништа од онога што опозиција захтева. Ми можемо у нашим новинама прочитати шта се ради у француском Парламенту и шта захтева француска опозиција од њене владе, али не можемо прочитати шта ми захтевамо овде.

Наш народ не зна и није обавештен шта се ради у овој Скупштини и није обавештен о томе шта хоће опозиција, а шта хоће Влада. (Жагор.) Господо, у толико је теже и више за осуду, што цензура коју је Влада поставила, а Влада нарочито парадира са неким политичким слободама, баш она те слободе највише угњетава. Краљевска влада, чим је дошла, рекла је да ће одмах донети закон о слободи штампе, па је чак тражила одобрење да га сама донесе.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Лазићу, молим Вас да завршите, јер је Ваше време давно већ прошло.

Војислав Лазић (наставља): За осуду је, да Влада једно обећава а друго ради. Влада је обећала слободу штампе, а она је угњетава. За кога важе слободе, у колико их има? Важе само за њих, а не за опозицију. Господо, можемо несавесно радити, али знајте да за оно што радите имате да одговарате. Доћи ће време кад ћете увидети да много грешите и да радите оно што не ваља и што народ од вас не тражи. Ја за ово не оптужујем већину, него Краљевску владу, и тражим од ње, јер то је наше право, да не угњетава слободу и у овом Дому. Немојте бегати од слободе штампе. Она је потребна земљи, јер где има слободе штампе, ту има карактера и поштења, нема ли слободе штампе, нема ни карактера ни поштења. Краљевска влада не да слободу штампе за то што бежи од истине, јер се боји осуде народног суда. Она треба да зна да томе суду неће избећи, па ма колико угушивала штампу. (Одобравање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, прелазимо на дневни ред. Прва тачка дневног реда је:

1 — Избор одбора за проучавање предлога резолуције Радисава Вучетића и другова, да Краљевска влада нађе сретства да се народу подели људска и сточна храна; предлог закона Јоакима Куњашића и другова о конвертирању пољопривредних дугова; и предлога резолуције Илије Мињајловића и другова за доношење закона о раздужењу земљорадника, радника и мањих привредника;

По споразуму шефова група поднета је свега једна кандидациона листа.

Пре него што пређемо на гласање дајем реч г. Мирку Косићу, да да једну изјаву у име опозиционих клубова.

Др. Мирко Косић: Господо народни посланици, у име опозиционих клубова: Југословенског, Независног и Народног радног изјављујем: да су они у ставу не само опозиције према Влади и то из начелних разлога, него и опструкционог демонстрирања против Претседника односно претседавања г. Стевана Ђирића. Задржавајући и надаље тај свој начелни став, опозициони клубови сагласили су се у томе, да избор Одбора за проучавање резолуције, односно законских предлога о раздужењу као и исхрани људској и сточној у пасивним крајевима обаве једном једином листом акламацијом као што су и односне резолуције од Скупштине прихваћене. Опозиција је то учинила једино из тога разлога што су у питању хитни предлози саме опозиције, који циљају на то да

се ублажи очајно привредно стање широких народних слојева.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим г. секретара да прочита кандидатску листу за овај одбор.

Секретар Анте Ковач (чита): Заједничка кандидатска листа Југословенске радикалне заједнице, Клуба скупштинске већине, Југословенског клуба народних посланика, Независног клуба народних посланика, Народног радног клуба и Југословенског радикалног клуба, за избор Одбора за проучавање резолуције односно законских предлога о раздужењу као и исхрани људској и сточној у пасивним крајевима.

Чланови: Мијушковић Лука, Патрновић Хаџи-Љуба, Лазаревић Милан, Нићифоровић Спасоје, Бренчич, Михаел, Поздерац Нурија, Живковић Радосав, Милијановић Велимир, др. Милетић Вјекослав, др. Вујасиновић Вук, Тодоровић А. Бранко, Михајловић Илија, Даниловић Живко, Костренчић Лука, Курилић Милан, Лазаревић Милован, Соколовић Никола, Борисављевић Страхинја, Куњашић Јоаким, Георгијевић Јоца и Зељковић Бошко.

Заменици: Мирковић Димитрије, Миљуш др. Бранко, Поповић С. Аћим, Шемров др. Фран, Предован Крсто, Грба др. Милован, Куленовић др. Цафер, Јоксимовић Зарија, Кузељевић Сретен, Зејнел-бег Ибрахим Страцимир, Блажић Милан, Рашовић Милош, Исаковић Миливоје, Будимир Симо, Ђорђевић Војислав, Грђић Ристо, Мastroвић Анте, Иванчевић Душан, Мравље Милан, Ленарчић Станко и Стошић Стаменко.

(Следују потписи 10 предлагача).

Потпретседник Фрањо Маркић: Питам Народну скупштину да ли прима прочитану кандидатску листу? (Гласови: Прима. — Војислав Лазаревић: Нас четворица не примамо!) Пошто има 4 посланика који су против ове листе, ја морам стога да је ставим на гласање. Ко је за прочитану кандидатску листу седеће, а ко је против устаће. (Велика већина седи). Утврђујем да је прочитана листа примљена.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о Конвенцији о узајамним односима по предметима судским, грађанским и трговачким, закљученој и потписаној у Анкари, 3 јула 1934 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Реч има известилац Одбора народни посланик г. Жарко Томашевић.

Известилац Жарко Томашевић: Господо народни посланици, између Краљевине Југославије и Републике Турске закључена је и потписана у Анкари, 3 јула 1934 године, Конвенција о узајамним односима у судским стварима, грађанским и трговачким. Прва глава ове Конвенције садржи одредбе о судској заштити. Према тим одредбама држављани сваке од обеју држава уживаће на територији оне друге исту судску заштиту као и домородци; они ће, као и домородци, имати слободан приступ судовима; од њих се, по основу што су странци, неће моћи захтевати никаква кауција, депоновање или уплата којима се гарантују судски трошкови. Сем тога предвиђене су одредбе о томе како ће надлежне власти једне уговорнице

оглашавати извршним одлукама судских власти оне друге државе, донесене по питању судских трошкова и издатака. Најзад, предвиђене су одредбе о издавању уверења о сиромашном стању и о употреби таквих уверења.

Глава II садржи одредбе о узајамној судској помоћи. Ту се предвиђа како ће се извршивати доставе и молбе на писма судских власти једне стране уговорнице, упућене судским властима оне друге стране. Само у три случаја моћи ће се ускраћивати тако указивање судске помоћи: прво, ако би се тиме задирало у суверена права, у сигурност или у поредак замољене државе; друго, ако аутентичност дотичне исправе није утврђена; и најзад, треће, ако такво извршивање не би спадало на територији замољене државе, у надлежност судских власти.

Сви захтеви упућени од стране власти једне државе властима оне друге, имају се достављати дипломатским путем.

Ова Конвенција је закључена за време од 6 година, с тим да се по истеку тога периода прећутно продужава њено важење за шест месеци од дана када би једна страна отказала.

Размена ратификација има се извршити у Београду.

Као известилац Одбора за проучавање међународних уговора и споразума, част ми је предложити Народној скупштини да ову Конвенцију прими у целости.

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч Претседник Краљевске владе и Министар иностраних послова г. др. Милан Стојадиновић.

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: Господо народни посланици, надам се да ћу ускоро имати прилике да опширније говорим пред Народном скупштином у дебати о буџету Министарства иностраних послова о питањима спољне политике Краљевске владе. За данас имамо свега неколико конвенција закључених са нама пријатељским и савезничким земљама и ја вас молим да их примите онако како су вам оне предложене.

Потпретседник Фрањо Маркић: Пошто се нико од господо није јавио за реч, то ћемо прећи на гласање. Пословником је прописано поименично гласање. (Сви народни посланици кличу: Акламацијом!) Пошто сам сигуран да цела Народна скупштина жели да прихвати поменути конвенцију акламацијом, предлажем да овај посао свршимо гласањем акламацијом. (Једногласни узвици: Прима се!)

Утврђујем да је Народна скупштина примила акламацијом предлог закона о Конвенцији о узајамним односима по предметима судским, грађанским и трговачким, закљученој и потписаној у Анкари, 3 јуна 1934 г., између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Господо, прелазимо сада на трећу тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о југословенско-турском споразуму о извозу опиума, закљученом и потписаном у Београду, 17 децембра 1934 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Реч има известилац г. Жарко Томашевић.

Известилац Жарко Томашевић: Господо народни посланици, споразум о продаји опијума, закључен између наше земље и Турске 14 априла 1932 године ступио је на снагу 23 октобра 1933 год. Његово трајање предвиђено је на годину дана са прећутним продужењем и отказним роком од три месеца.

Главни његов циљ: повишење цена сировог опијума, био је постигнут. Мада је у споразуму предвиђени заједнички биро наилазио, у току целе прве године рада, на тешкоће у продаји, услед нагомиланих стокова опијума у свету, ипак, сви су изгледати да ће, са исцрпљењем тих резерви у иностранству, биро моћи ући у нормалну фазу свога рада. Такав посао изискује једну солиднију и дугорочнију базу, што споразум од 1932 године није могао да пружи са својим једногодишњим трајањем и отказним роком од три месеца.

Поред тога, пракса је показала да извесне одредбе споразума треба изменити и допунити, како би се могао очекивати бољи ефекат, то су нарочито одредбе о уновчењу опијумских испорука, као и оне о опијуму за пушење. Због тога су се обе владе споразумеле да изврше ревизију споразума од 1932 године.

Преговори о ревизији отпочели су у Београду 3 децембра, а завршили су се 15 децембра 1934 године. Текстови који су тада утаначени претстављају у ствари једну целину, те је 17 децембра исте године потписан нов споразум. Овај споразум предвиђа нови упрошћени систем продаје и уновчења опијума. Учествовање у испорукама утврђено је на бази морфина (а не опијума као раније), и то 25% за нас а 75% за Турску.

Опијум за пушење био је у споразуму од 1932 године изузет из контроле Централног бироа. Овог пута пак предвиђено је да овај биро врши такође и продају опијума за пушење. Учествовање обеју земаља код опијума за пушење предвиђено је на другој основи, с обзиром на раније наше неучествовање на оваквим продајама.

У погледу на трајање установљено је да споразум, који привремено ступа на снагу 1 јануара 1935 године, остане на снази две године. Предвиђен је шестомесечни отказни рок.

Остале одредбе споразума нису измењене.

Као известилац Одбора за проучавање међународних уговора и споразума имам част предложити Народној скупштини да овај допунски споразум прими у целини. (Једнодушни одзив: Примамо акламацијом!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, да ли Народна скупштина и овај споразум прима акламацијом и једногласно. (Једнодушно одобравање и узвици: Прима се акламацијом! Прима се једногласно!)

Објављујем да је Скупштина акламацијом примила предлог закона о југословенско-турском споразуму о извозу опијума, закљученом и потписаном у Београду, 17 децембра 1934 год., између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о Конвенцији о примени међународног правилника за пловидбену полицију и обављање ове полицијске службе на делу Дунава који образује границу између Кра-

љевине Југославије и Краљевине Румуније закљученој и потписаној у Београду, 10 фебруара 1933 године.

Има реч известилац г. Жарко Томашевић.

Известилац Жарко Томашевић: Господо народни посланици, на основу Конвенције потписане у Паризу, 23 јуна 1921 године, којом је установљен дефинитивни Дунавски статут, Међународна дунавска комисија је, у своје време, израдила правилник за пловидбену полицију, који је и данас на снази на територијама Југославије и Румуније. Ради што боље обезбеде примењивања тог правилника закључена је између Југославије и Румуније у Београду, 10 фебруара 1933 године, конвенција којом је детаљно предвиђено како ће се вршити надзор над пловидбом не само у сектору Дунава између Молдова—Веке и Турн-Северина названог „Ђердап и Слапови”, него и на два сектора Дунава који такође образују заједничку границу и који леже, један узводно од поменутог сектора између ушћа Нере и Молдова—Веке, а други низводно између Турн-Северина и ушћа Тимока. Односно средњег сектора, названог „Ђердап и Слапови” важе у потпуности одредбе постојећег Споразума о образовању специјалних сервиса у Ђердапу, а у погледу гоњења прекршаја учињених на самој граничној линији, или њеном непосредном суседству, као и на местима чији се тачан положај према граничној линији може утврдити тек по ислеђењу дела, примењиваће се не само на средњи сектор Ђердапа и Слапова, већ и на сектор ушћа Нере—Молдова—Веке, и на сектор Турн-Северин—Ушће Тимока споразум постигнут између обе прибрежне државе као и поменути споразум о образовању специјалних сервиса. Како је још одредбама садржаним у та два ранија споразума утврђена надлежност прибрежних власти обеју држава, поред надлежности управе Ђердапа и Слапова, за констатовање и ислеђивање пловидбених прекршаја учињених у средњем сектору, то је овом садашњом конвенцијом одређена надлежност и за остала два сектора и то на овај начин: за време трајања прве године, т.ј. од 1 јануара до 31 децембра 1934 године, биће југословенске власти надлежне за ислеђивање у сектору Ушће Нере Молдова—Веке, а румунске власти у сектору Турн-Северин—Ушће Тимока; по истеку те године, има се сваког првог јануара извршити промена те надлежности. Односно свега, пак, што се тиче вода и обала које леже на територијама сваке од држава уговорница, остаје нетакнута искључива надлежност власти сваке од тих држава у границама суверенитета.

Конвенција је закључена на шест година с тим, да се њено важење продужује за један нови период од шест година, ако се она не откаже на шест месеци пре истека првог шестогодишњег периода.

У конвенцији је предвиђено ратификовање, с тим да се конвенција има ставити на снагу 1 јануара 1934 године.

Као известноцу Одбора за међународне уговоре и споразуме, част ми је предложити Народној скупштини да овај споразум прими у целисти. (Пљескање и једнодушни повици: Примамо акламацијом!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, предлагем да се и овај споразум прихвати акламацијом. (Једнодушан одзив: Прима се! — Пљескање.)

Објављујем да је Народна скупштина примила акламацијом предлог закона о Конвенцији о примени међународног правилника за пловидбену полицију и обављање ове полицијске службе на делу Дунава који образује границу између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, закљученој и потписаној у Београду 10 фебруара 1933 године.

Прелазимо на пету тачку дневног реда: Претрес извештаја одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о допуњском споразуму уз конвенцију потписану у Београду, 30 јануара 1933 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, којом се регулише питање држављанства и завичајности лица која су услед разграничења изгубила своје првобитно држављанство, закљученом и потписаном у Букурешту, 13 марта 1935 године.

Реч има известилац г. Жарко Томашевић.

Известилац Жарко Томашевић: Господо народни посланици, пошто се указала потреба да се у неколико допуне одредбе Конвенције закључене између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније у Београду, 30 јануара 1933 године, којом је регулисано питање о држављанству и о завичајности лица која су услед разграничења изгубила своје првобитно држављанство, закључен је у Београду, 13 марта 1935 године, један допунски споразум уз поменуто конвенцију, којим се предвиђа да се одредбе чланова 1 и 3 речене Конвенције имају примењивати и на она лица која су била завичајна у Јаша Томићу (Модошу) и у Шурјану, уколико та лица испуњавају услове предвиђене у наведеним члановима. Рокови предвиђени поменутом конвенцијом рачунаће се за та лица тек почев од дана ратификовања овог допунског споразума.

Као известилац Одбора за проучавање међународних уговора и споразума част ми је предложити Народној скупштини да овај споразум изволи примити у целисти. (Једнодушан одзив: Примамо акламацијом!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина и овај споразум акламацијом? (Једнодушан одзив: Примамо! — Пљескање.)

Објављујем да је Народна скупштина примила акламацијом предлог закона о допунском споразуму уз конвенцију, потписану у Београду, 30 јануара 1933 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, којом се регулише питање држављанства и завичајности лица, која су услед разграничења изгубила своје првобитно држављанство, закљученом и потписаном у Букурешту, 13 марта 1935 године.

Прелазимо на шесту тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о размени нота између Министара иностраних послова Краљевине Југославије и Републике Чехословачке, којом се на темељу споразума постигнутог претходним преговорима Краљевина Југославија и Република Чехословачка одрекле права предвиђених чл. 4 и 6

Уговора о трговини и пловидби закљученог између ових држава у Прагу, 14 новембра 1928 год., као и уз чл. 1 тач. 4, уз чл. 1 и 2, уз чл. 4 закљученог протокола истог уговора.

Има реч известилац г. Томашевић.

Известилац Жарко Томашевић: Господо народни посланици, разменом нота обављеном на дан 4 јуна 1935 године између Министара иностраних послова Краљевине Југославије и Републике Чехословачке, а на темељу споразума постигнутог претходним преговорима, Краљевина Југославија и Република Чехословачка одрекле су се права која су им била резервисана члановима 4 и 6 Уговора о трговини и пловидби, закљученог између ових држава у Прагу, 14 новембра 1928 године, као и уз чл. 1 тач. 4, уз чл. 1 и 2, уз чл. 4 закљученог протокола истог уговора.

Тим одрицањем стављају се ван снаге ове одредбе реченог уговора:

Одредба чл. 4, по којој се обострани држављани, подразумевајући ту и акционарска и остала трговачка друштва сваке врсте, индустријска, финансијска, транспортна, пловидбена и осигуравајућа друштва, у области оне друге уговорнице нису могли подвргавати сношењу већих терета, пореза, дажбина и такса сваке врсте него ли сопствени држављани.

Одредба чл. 6, којим је предвиђено да ће стране уговорнице једним посебним споразумом регулисати питање запослења радника и намештеника, држављана једне стране на територији оне друге, као и питање њиховог социјалног осигурања.

Стим у вези стављене су ван снаге и ове одредбе закључног протокола:

Одредбе уз чл. 1 тач. 4, по којој се са држављанима једне стране, који су на дан ступања на снагу реченог уговора уживали на територији оне друге стране право настањивања, односно обављали трговину, обрт или пловидбу, или који су тамо били запослени као радници или намештеници — има поступити у погледу вршења делатности као са сопственим држављанима.

Одредба уз члан 1 и 2, којима се предвиђа да ће свака страна уговорница са највећим благовољењем решавати молбе у погледу на запослење радника и намештеника, држављана оне друге стране.

Одредба уз члан 4, којим се држављани једне стране, запослени као радници или намештеници на територији оне друге стране, изједначају у погледу порезивања са сопственим држављанима, при чему се и послодавци таквих радника и намештеника не могу јаче опорезовати по томе основу, него што би били опорезовани да су запослили сопствене држављане.

Разлог, којим су биле руковођене обе Владе, када су се решиле да споразумно ставе ван снаге наведене одредбе, јесте у томе, што су и треће државе, које се налазе у уговорном односу са нашим државама, полагаале и полагају право да се, по начелу највећег повлашћења, могу у пуној мери користити овим одредбама. Јасно је да би, ако би се свима таквим захтевима морало изићи у сусрет, настало код нас једно стање које би било на уштрб нашег социјалног уређења, нарочито у погледу запослења страних држављана и у погледу радничког осигурања. Да би се такве штетне по-

следице избегле, морало се приступити укидању наведених одредаба.

Господо народни посланици, као известиоцу Одбора за проучавање Међународних уговора и споразума част ми је предложити Народној скупштини да овај споразум изволи примити у целисти. (Одобравање у целој Скупштини и повици: Примамо акламацијом!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина и овај законски предлог акламацијом? (Једнодушан одзив: Примамо! — Пљескање).

Објављујем да је Народна скупштина примила акламацијом Предлог закона о размени нота, обављен на дан 4 јуна 1935 г., између Министара иностраних послова Краљевине Југославије и Републике Чехословачке, којима су се на темељу споразума постигнутог претходним преговорима Краљевина Југославија и Република Чехословачка одрекле права предвиђених чл. 4 и 6 Уговора о трговини и пловидби, закљученог између ових држава у Прагу, 14 новембра 1928 год., као и уз члан 1 тач. 4, уз чл. 1 и 2, уз чл. 4 закљученог протокола истог уговора.

Господо народни посланици, у смислу чл. 64 Устава и § 66 Закона о пословном реду у Народној скупштини ови усвојени законски предлози биће упућени Сенату на даљи рад.

Господо народни посланици, у смислу Закона о пословном реду у Народној скупштини одређујем и предлажем у споразуму са Краљевском владом следећи дневни ред за наредну седницу:

1) Претрес интерпелације г. Ђорђа Јевтића, народног посланика, на Министра пољопривреде о набавци потребних количина семена за јесењу сетву земљорадника настрадалих од суше у Срезовима качерском и таковском;

2) Претрес интерпелације г. д-р Ђорђа Марковића, народног посланика, на Министра пошта, телеграфа и телефона о признању права на пензију и положајне додатке бившим контрактуалним поштарима.

Прима ли Скупштина предложени дневни ред, (Прима!) Објављујем да је предложени дневни ред примљен. — Са вашим пристанком данашњу седницу закључујем, а идућу заказујем за четвртак, 13 фебруара, у 10 часова пре подне.

Седница је закључена у 14 часова.

ПРИЛОЗИ

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Риста Грђића, народног посланика, на Претседника Министарског савета о продаји земљорадничких имања за дугове и неодрживости садашње Уредбе о заштити земљорадника.

Господину

ПРЕТСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

На основу § 72 Закона о пословном реду у Народној скупштини част ми је поднети ову интерпелацију с молбом да надлежни Господин Министар изволи дати свој одговор на исту у једној од наредних седница Народне скупштине.

Уредба о заштити земљорадника од 30 септембра 1935, која је данас на снази, довела је, већ за ово кратко време сељака у критичан положај, а повериоцу ништа није помогла.

Место да се донесе један кратак и јасан закон, да га зна тумачити сваки сељак, донешена је једна дугачка и компликована Уредба у којој се не могу снаћи ни правни стручњаци. Чим је Уредба ступила на снагу могло се је претпоставити да ће доћи до разноликих тумачења и многобројних спорова, што се је и остварило. У Срезу гатачком су свакодневно на дневном реду менични протести, судске тужбе и судске егзекуције. Имам у рукама велики број платних налога по тужбама Народне Банке, која је реесконтот приватних банака дошла до сељачких меница и сад их из реда тужи. На тај начин је потпуно изиграно право сељака на заштиту и ако овако стање потраје још неко време, приватне ће банке претеслимити све своје портфеле Народној Банци и сељаци ће остати без икакве заштите.

Основна мисао Уредбе да сељак може испословати снижење свога дуговања, ако је презадужен, потпуно је илузорна, јер још није донешен правилник по коме би се имало поступити, а тај је правилник требало донети исти дан кад и Уредбу.

У осталом уредба је неодржива и у том случају да је правилник донешен. Сељак је стављен у улогу тужиоца, на коме је терет доказа, а он у већини случајева није способан да води процес са банкама, које имају стручне чиновнике и плаћене адвокате. Ствар је и технички неизводљива, јер би читава земља имала да уђе у небројени број процеса, а то данашњи судови нису у стању отаљати ни за више деценија. Узме ли се да има само 300.000 сељака дужника, који би тражили судско поступање, и за сваки спор тражи се бар три судска рочишта, две странке и два вештака проценитеља, требало би да се одржи око милион рочишта и ангажује осим судског персонала, око 1,200.000 особа.

Краљевска Влада преко одговорних министара и других фактора дала је више пута јасне изјаве да ће ускоро доћи до темељите ревизије садашњег дужничког стања, што је цио наш народ прихватио са одобравањем и живим интересовањем. То је, међутим, само унело пометњу у народ. Људи с правом верују у те изјаве и чекају раздужење, а дотле повериоци гоне дужнике и продају имања у бесцење. Док се питање регулише, ми ћемо имати један огроман број упро-

пашћених сељака и њихових жираната, јер судови раде и проводе егзекуцију на темељу постојеће уредбе. Нарочито страдају сељаци, који нису обновили своје менице и ради тога су изгубили заштиту. Тим људима неће помоћи ни најбољи закон који би имао да дође.

У нарочито су несретном положају мали обртници и трговци, који по члану 3 тач. 9 Уредбе као жиратни сељака немају заштите. На основи те установе банке продају њихова имања, односно изигравају заштиту оним земљорадницима, који као поштени људи не могу дозволити да ради њих, пропадају њихови жиранти па су штитећи њих присиљени да плаћају дугове, као да заштите и нема.

Строги прописи меничног закона и парничног поступка остали су на снази. За приговоре платном налогу рок је три дана, а уз то поднесак мора бити сигниран од адвоката. Платне налоге преко 12.000 динара издаје Окружни суд. Сељак у забаченим крајевима не може за три дана да дође ни до среза, а камо ли до Окружног суда. Ради тога већина њих апсолутно није у стању да се бори са банкама, а и да је у стању не уме, па по њима падају огромни трошкови. Народна Банка из Мостара утужила је меницу сељака Остоје Окиљевића из Платица од дин. 3.000 и Окружни суд је по платном налогу досудио преко 500 динара трошкова. Исти је случај са меницом сељака Хамида Шаковића, који је осуђен ради дуга од дин. 20.000 на плаћање трошкова од динара 1.503, а тих је случајева маса.

Све је то доказ да је садашња Уредба неодржива. Њом су побркани основни принципи правног схватања. Док се с једне стране дужнички односи постављају на либералну основу, с друге стране су задржани формалитет и стриктност меничног закона. Она дужничке односе није схватила као комплекс питања које треба ускладити, него је у њих ушла само површно, као да се је хтело дати бар што.

Не треба сметнути с ума једну ствар: ово што се догађа, збива се у времену које по тежини

скоро не памти наш сељак. Наишла је година која за нашег сељака значи праву пропаст. Не само да су усеви потпуно пропали, него све оно што сељак има да прода иде у бесцење. Још пролетос се овца продавала по 150 динара, а данас јој је цена 40 до 50 динара; најбољи бикови се продају на гатачком пазару по 500—700 динара. За једну меницу од 4.000 динара треба да наш сељак прода 100 оваца, а то је стандард најбоље стојећих домаћина у нашим крајевима.

Мора већ једном сваком постати јасно да се питање сељачких дугова може решити само на један начин, а то је, снижавањем дугова на онај износ који он може да поднесе, а који одговара сразмеру данашњих цена његових продуката са ценама из 1931 године. Поред тога, питање има да реши једном за свагда, и дефинитивно, да свак зна на чему је. Ово данашње стање није ништа друго него мрцварење и дужника и веровника, са којим није задовољна ни дужничка ни улагачка сиротиња.

Пошто је стање у мом крају неиздржљиво, молим Господина Претседника Министарског савета да ми одговори:

1 — Како мисли и мисли ли уопште Краљевска Влада заштитити оне земљораднике, чије су менице дошле у посед државних и привилегованих банака, за које не вреди заштита, јер је апсурдно да само од случаја, где се меница кога земљорадника налази, зависи има ли тај земљорадник заштиту или не.

2 — Како мисли Господин Претседник да заштити малог трговца и обртника, а нарочито оне који као жиранти за земљораднике страдају.

3 — Ради ли се ишта на дефинитивном решењу питања раздужења земљорадника и у ком стадију се та ствар налази.

За ову интерпелацију тражим првенство.

Молим Господина Претседника Министарског савета да и овом приликом изволи примити уверење мог одличног поштовања.

Ристо Грђић, с. р.
народни посланик

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Живка Даниловића и другога, народних посланика, на Претседника Министарског савета и Министра унутрашњих послова о постављању осуђеног проневеритеља Хамдије Афгана за претседника градске општине у Бањој Луци.

ГОСПОДИНЕ ПРЕТСЕДНИЧЕ,

Непотистичка политика извесне господе министара изгубила је у нашој земљи сваки обзир како према позитивним законима и моралу тако и према јавном мишљењу. Државна управа, која би морала претстављати у личностима нашу националну, духовну и моралну елиту, ослања се данас у безброј случајева на духовне и моралне кретене, које непотистичка политика доводи и избацује на површину нашег друштва, па уместо да се морал чува одозго, оно што су традиције доле створиле и што еманира одоздо, да чува инстинктивно поредак и темеље државе, руши се одозго. Безбројни су данас зли примери који

озго служе за углед васпитања народа, од кога се ипак тражи нека држављанска свест.

Свакако да је најмаркантнији пример зла постављење осуђеног дефрауданта Хамдије Афгана за претседника градске општине у Бањој Луци, тога духовног центра честите Кочићеве Крајине. Тај пример, који даје карактеристику данашњем режиму, послужиће нашим будућим поколењима као пример најтрагичнијег срозавања вере у држави. Наша будућа поколења из овог примера ће видети, како нас је себична грамзивост завела у морални лавиринт. Свакако да овај пример не служи на понос данашњој Краљевској влади, а

најмање чувару морала и поретка Министру унутрашњих дела.

Постављање Хамдије Афгана за претседника градске општине у Бањој Луци поразно је деловало на све честите грађане, који истински воле државу и општину као основну ћелију државе и најнепосреднијег реализатора државних тежња, који у општини гледају огледало морала и честитости и који у општини гледају моралну снагу саме државе.

Ако је Краљевска влада са постављењем Хамдије Афгана имала политичко партијски циљ (да би се непотизам замаскирао), вара се у рачуну, јер је ово апсолутно несигурна политичка индивидуа. Био је припадник групе Хрватских федералиста и сарадник „Хрвата“, био је припадник групе Ј. М. О. па групе Муслиманске народне организације, био је понекад и радикал и тако променио је све и српске и хрватске и муслиманске странке, а као деструктиван тип није никада презао да страним новинама као и изван граница наше државе даје антидржавне изјаве, потцењујући прошлост и културу нашег народа.

Ево како у моралном погледу Хамдија Афган служи на углед Господину Претседнику Краљевске Владе и Господину Министру унутрашњих послова:

У години 1908 осуђен је Хамдија Афган за злочин преваре по §§ 280, 283 и 286 к. з. на две године тамнице (Број 2666 ка од 1 августа 1908).

Због злочина злоупотребе из § 386 осуђен је Хамдија Афган од Врховног суда у Сарајеву на 6 месеци затвора, јер је као Претседник Бањалучке општине исту из користољуба оштетио.

Осим ових двају злочина ево још других:

Ис 543/22 злочин злоупотребе на штету општине и државе;

Ис 763/25 злочин преваре и проневерења на штету „Врбас а. д.“;

Ис 692/25 злочин преваре и проневерења на штету Ејуба Момића;

Ис 692/25 злочин проневерења на штету Адема Скорупа;

Ис 692/25 злочин и проневерења на штету Ивана Самца;

Ис 1207/25 злочин из § 292 к. з. и преступ § 104 С. Х. С.;

Ис 669/26 преступ из § 104 С. Х. С.;

Ис 61/27 преступ § 104 С. Х. С. и четири истраге из истог параграфа;

Шт. 1/21 преступ §§ 441 и 442 к. з.;

Шт 3/23 преступ §§ 441, 442;

Шт 5/23 два месеца затвора или 6.000 динара глобе за преступ из §§ 441 и 442 к. з.;

Осудом Среског суда у Бањој Луци осуђен је: на 4 дана затвора ради престапа из § 451 (Б 677/10);

на 10 дана затвора ради престапа §§ 345 и 342 (Б 1438/12);

на 2 дана затвора ради престапа § 450 из (Б 1097/17).

Ни Господину Министру финансија Хамдија Афган не служи на углед.

Финансијско равнатељство у Сарајеву осудило га је на 1,925.200 динара глобе и десетоструку таксу ради тешког доходарственог пре-

ступа (Бр. рег. 362-5 екс 1922 год. од 18 јануара 1923 год.);

Министарство финансија га је осудило као претседника општина на 156.725 динара глобе и таксе ради криумчарења сијалица. (Мин. фин. Ген. дир. посредних пореза — Трошаринско од. број 35510 од 22 октобра 1924 године);

Главна царинарница у Сарајеву (бр. 4154 од 6 децембра 1927 године) осудила га је на 23.686,41 дин. глобе. Ову казну потврдило је и Министарство финансија Ц. бр. 20272/26 од 2 априла 1927 године и осигурало се на његов иметак за динара 3,867.355. (Жалбу је Државни Савет као неумесну одбио).

Ради криумчарења аутомобила Главна царинарница у Сарајеву (број 7696 од 10/12 1936 год.) осудила га на 75.000 динара глобе.

Хамдија Афган је надаље суђен ради криумчарења карата и других монополских артикала, затим је тужен по фирми „Анкер“ из Граца ради фалсификовања патената. По овој тужби је Хамдија Афган са претседничке столице одведен равно у „Црну кућу“ (затвор Окружног суда), у коме је отседео осам месеци итд. итд. итд.

Како видите, Господине Претседниче, ова личност истински не служи на углед државе ако и надаље буде седео на столици градског претседника, па Вас молимо да ову интерпелацију изволите доставити Господину Претседнику Краљевске Владе и Министру унутрашњих послова, да би нам изволели одговорити:

1) Зашто Краљевска Влада смењује по општинама на подручју бивше Босне и Херцеговине оне честите претседнике, који се ни у ком погледу нису огрешили о моралне ни о државне законе, када на то нема законско право?

2) Зашто у наше општине заводи комесаријате, када се тај начин управе не слаже са политичким начелима, које је и Краљевска Влада у својој декларацији усвојила, а кад за то ни у једном конкретном случају не постоје законски разлози?

3) Зашто Краљевска Влада не говори ништа о расписивању избора за градске општине, када Закон, који је на снази, одређује таксативно рок за извршење првих избора?

4) Да ли ће Краљевска Влада одмах по примитку ове интерпелације сменити Хамдију Афгана са претседничке столице и поставити лице које има поред осталих и моралне квалификације за угледно место?

Господине Претседниче, пошто се ради о угледу државе, молимо да се овој интерпелацији изволи прибавити првенство.

Молимо Вас, Господине Претседниче, да и овом приликом изволите примите уверење о нашем одличном поштовању.

4 фебруара 1936 године
у Београду

Народни посланици:

Живко Даниловић, с. р., Симо Ђ. Будимир, с. р.,
Бошко Зељковић, с. р., Мустафа Мулалић, с. р.,
Лука Аврамовић, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Бошка Зељковића и другога, народних посланика, на Министра унутрашњих послова о распштању општинских управа, слободном народном вољом изабраних 6 августа 1933 год., о повреди Закона о општинама и о гажењу најосновнијих грађанских права.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

Законом о општинама из 1933 године дата је становницима општина знатна локална самоуправа за управљање њихових локалних јавних интереса. Сврха тога Закона је, да становници општине преко свог законитог претставништва, слободно управљају са својим локалним јавним интересима уз ограду, да у својој управи, не смеју вређати важне опште државне интересе.

Дужност је надзорне власти, да пази, да претседништво општине својим каквим решењем или својом каквом изјавом не пређе делокруг локалних јавних интереса и не повреди важне опште државне интересе.

Закон о општинама је имао то у виду и у §-у 130 је одредио, да ако су решења и изјаве општинског одбора, општинске управе, претседника општине или месног збора штетна по важне опште државне интересе, Бан може због овакових решења и изјава разрешити општински одбор, општинску управу или претседника.

Претседништво општине, ако својим решењима и изјавама повреди важне опште државне интересе, почињава тиме административни деликт.

За извођење и пресуђивање таквог административног деликта је по §-у 130 Закона о општинама надлежан Бан. Кад се такав административни деликт утврди, одређена му је казна по §-у 130 Закона о општинама: разрешење од дужности општинског претставништва.

Даљна последица тог административног деликта је по §-у 132 Закона о општинама, да чланови општинског претставништва, који су тај административни деликт починили, не могу бити бирани на првом наредном општинском избору.

Закон о општинама у §§-има 130 и 132 тачно нормира све битне карактеристике тог административног деликта, његову казну, последице и надлежност за суђење о истом.

Тај административни деликт је теже нарави. Он претпоставља тешку кривицу починитеља, који је повредио важне опште државне интересе. Није довољно да нетко повреди партијске интересе владајуће странке или партијску личну репутацију неке локалне величине владајуће странке, јер се тиме не вређа важан општи државни интерес и тиме се не почињава административни деликт.

Кривац, који се огрешио о важне опште државне интересе, оправдано је да буде због тог административног тешког деликта дисквалификован за вођење локалних јавних интереса и да се не може више у наредним општинским изборима бирати. Тако тежак административни деликт заслужује и тако тешку казну.

Протузаконито је, када се због партијских интереса владајуће странке или рад и личне партијске репутације које локалне величине владајуће странке, злорабе, §§-и 130 и 132 Закона о

општинама и претставницима општине удара жиг тешког административног деликта и намеће им се тешка казна од разрешења њихове дужности са тешком последицом да у наредним општинским изборима не могу бити бирани.

Основна грађанска права зајемчена су Уставом. По чл. 7 Устава нико не може бити осуђен док не буде надлежно саслушан или законим начином позван да се брани.

Општинско претставништво у Бос. Новом је ради тешког административног деликта, да је својим решењима и изјавама повредило важне опште државне интересе, осуђено да се разрешава своје дужности у смислу §-а 130 Закона о општинама те дотични општински претставници ради тог тешког административног деликта не могу по §-у 132 Закона о општинама бити бирани у наредним општинским изборима.

Горња осуда је изречена а да претставници општине нису нити саслушани, нити су законским начином позвани да се бране и тиме су повређена основна грађанска права зајемчена чл. 7 Устава.

У сагласности са чл. 7 Устава наређује § 79 Закона о општем управном поступку (З. У. П.) да се странкама има дати прилика, да сазнају резултат извођења доказа, да се о томе изјасне.

По §-у 107 З. У. П. решење административне власти мора да садржи излагање предмета поступка, одлучење (диспозитив) и образложење.

По §-у 109 З. У. П. административна власт у образложењу свог решења треба да наведе стање ствари, правно расуђење, а према потреби и моменте који су били одлучни код оцењивања доказа.

У овом случају административна власт у свом решењу којим осуђује преставништво општине у Бос. Новом, да се је огрешило о важне државне интересе, не цитира која су то акта претставништва општине којима су повређени важни државни државни интереси. У овом случају имамо чудну појаву, која се не догађа у цивилизованом друштву, да је претставништву општине у Бос. Новом изречена казна са тешким последицама, а да у решењу нису наведене нити административно кривична дела, нити докази, нити оцјена доказа, нити разлози.

Ишло се тако далеко, да су ти претставници општине осуђени а да ни дан-данас не знају за која дјела се осуђују.

Не смију се вређати основна грађанска права, да се удовољи личном престижу и хиру локалних величина и да се удара жиг срамоте људима који високо цене опште државне интересе и који се о њих нијесу огрешили.

Административно суђење мора да се држи Закона, не смије бити партизанско суђење, јер административно партизанско суђење доноси исто тако велико зло народу, части појединаца, друштву и држави као и хрђаво судско правосуђе.

Питамо г. Министра, да ли му је познато горе наведено гажење закона и основних грађанских права и шта мисли подузети да се горе цитиране еклатантне повреде закона санирају.

За ову интерпелацију тражимо првенство.

3 фебруара 1936 године

Београд

Народни посланици:

Бошко Зељковић, с. р., Милан Божић, с. р., Ото Гавриловић, с. р., Коста Алексић, с. р., Симо Будимир, с. р., Живко Даниловић, с. р., инж. Никола Кабалин, с. р., д-р Српко Вукановић, с. р., Миливоје Ђ. Исаковић, с. р., Мустафа А. Мулалић, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Риста Грђића, народног посланика, на Министра социјалне политике и народног здравља о неправедној подели жита додељеног за исхрану сиромашног становништва у Срезу гатачком.

Господину

ПРЕТСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

На основу § 72 Закона о пословном реду у Народној скупштини част ми је поднети ову интерпелацију с молбом, да надлежни Господин Министар изволи дати свој одговор на исту у једној од наредних седница Народне скупштине.

Краљевска Влада, којој и овом приликом ради тога изричем моју најдубљу захвалност, одредила је помоћ у храни ради исхране сиромашног становништва у пасивним крајевима.

Та је помоћ врло мала. Ми посланици Зетске бановине, након свестраног испитивања овог проблема, нашли смо да је потребно за исхрану сиромашног становништва Зетске бановине најмање 4800 вагона, а додељено је свега 400.

У толико је већу пажњу требало поклонити праведној подели ове хране, да би исту добили заиста најсиромашнији, управо они којима живот зависи од те помоћи. Господин Министар социјалне политике и народног здравља, располажући малим сретствима, то је исправно схватио, кад је у упуствима наредио да се помоћ има делити само сиромашним лицима која немају могућности зараде или су неспособна за рад.

Господин Бан Зетске бановине, у истинској жељи да се ова оскудна помоћ праведно подели, дао је тачна наређења како се она има делити, наређујући да се то чини преко одбора у које би ушли претседници општина и по један одборник повереник Црвеног крста, учитељи, свештеници и т. д.

Сва ова наређења као и племените интенције Краљевске Владе, погажена су у Гатачком срезу, а специјално у Гатачкој општини, где су учињене такве злоупотребе, да се неко мора повући на одговорност, ако има правде у овој земљи.

Жито у Гатачкој општини издељено је у знаку агитације коју води мој противник, претседник гатачке општине, а све уз благовољење његовог одличног пријатеља среског начелника у Гацком.

Одбор који је требало саставити у смислу расписа банске управе састављен је у Автовачкој општини, а у гатачкој у опште није, него је подела препуштена самовољи претседника гатачке општине и његових поузданика.

Кад је видео како је састављен одбор у Автовачкој општини, срески је начелник наредио да се листа мора изменити и из сваког села именовати у исти по један мој противник, како би жито било праведније издељено.

Дакле, у општини која је законито поступала, он је погазио упутства и наређења, а у општини, која је незаконито поступила дозволио је да се ради шта се хоће. Кад сам усмено упитао среског начелника за разјашњење ради овога, он ми је одговорио да је у Автовачкој општини, где су скоро искључиво моје пристаће, то морао учинити ради боље контроле. Ја сам му дао за право, јер је контрола свугде добра и потребна, те га упитам зашто то није учинио и у Гатачкој општини, где је требало ради контроле ставити моје пристаће (кад је већ почела да се и ту меша ђавоља политика), нашто се је он само насмејао, не дајући ми одређен одговор.

Жалосно је и несретно, Господине Министре, на што су спали државни органи и каквим се свесретствима, у данашње доба, убија ауторитет народних посланика и то оних посланика, који свој век провели у борби за малог човека.

Резултати оваквог рада више су него поразни, око 2000 домаћина, укупно 2500 добило је помоћ, а од тих је велики број богаташа који располажу са 200 брава и готовином од више десетина хиљада.

Место да се жито дато на 200—300 најсиромашнијих фамилија и тако реши проблем исхране ове сиротиње за целу зиму, оно је давато сваком, и богатом и сиромашном, не правећи скоро никакве разлике између једних и других, тако да је проблем исхране решен за 10—15 дана. Већ данас сиротиња која је добила 50 кг жита на фамилију од 6 чланова куца на врата и тражи помоћ, а богаташи, који су примили жито које им не треба, продају га да се њим храни крмад и кокоши по вароши. Било је случајева да се је неки поштени појединац зграђавао кад је видео да су га унели у спискове и одбијао да прими. Село Браићевићи, у коме немам ни једног присташу, примило је више жита на 20 кућа, него Борач на 300 кућа, и ако је Борач ваљда најбедније село у држави, где има 80% просјака. Спискови су састављени површно и са лажним подацима о члановима фамилије. Изостављени су највећи сиромаси и инвалиди, као тобоже заборављени, па на интервенцију су накнадно уношени. Сазнајем чак, да је гатачка општина овим житом плаћала дугове општинским подворницима.

Среском начелнику сам предочио све неваљалштине које су учињене и тражио да ми да спискове о подели хране на увид, што ми је он обећао али ни до данашњег дана нисам могао да спискове добијем и ако сам свакодневно лично ишао у срез и тражио их. Сваки пут ми је одговорено да ми

их не могу дати, јер их гатачка општина није послала. Јасно је као да нда је ово једна општа саботажа, које има циљ, да ова интерпелација не буде поткрепљена тачним податцима и цифрама.

Сматрам да је до свега овога дошло ради тога што нису поштована Ваша упуства и распис бановине. Да је тако поступљено, онда би одбор од 5—6 најугледнијих и честитих лица, која не потпадају ни под чије сугестије, жито праведно поделио. Увлачењем огромног броја особа, и то све затрованих партизана, у овако деликатној радњи све племените и поштене намере Краљевске Владе су изигране и већ данас након 20 дана од поделе, ми имамо исти проблем, који смо и имали. С тога молим, за хитну дању помоћ која би се имала поделити, уз потпуно искључење општинске управе у Гацком, најбоље преко одбора Црвеног крста, или једног ад хок изабраног одбора поштених људи, а за досадашњи рад да се кривци узму под најстрожију одговорност.

Молим стога, Господина Министра, да ми одговори:

1 — Је ли му познато да је жито, приспело за исхрану сиромашних становника, на много места, а специјално у Гатачком срезу, веома неправедно издељено.

2 — Је ли подузео икакве кораке да кривци због тога буду кажњени.

3 — Је ли му познато да је услед овакве наопаке поделе хране права сиротиња већ данас гладна и да је потребна хитна даља помоћ.

С обзиром н то што се ствар односи на прехрану гладног становништва, где је потребна прешна помоћ, за ову интерпелацију тражим првенство.

Молим Вас, господине Министре, да и овом приликом изволите примити израз мог одличног поштовања.

Ристо Грђић, с. р.
народни посланик

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Бошка Зељковића и Мустафе Мулалића, народних посланика, о побољшању просветних прилика у Врбаској бановини и о затварању четрдесет школа ради премештања учитеља.

ГОСПОДИНЕ ПРЕТСЕДНИЧЕ,

Врбаска бановина у проценту писмености и у броју народних школа на последњем је месту у држави. Тиме је и на најнижем културном нивоу. На педесет квадратних километара долази у овој бановини једна школа (у Дравској бановини, која је по броју становништва скоро једнака Врбаској бановини долази једна школа на 15 кв. км.) или на 2584 становника долази по једна школа.

Премда је на овом национално најчишћем подручју државе овако жалосно стање просвете, ни до данас није предузимана ефикаснија мера да се то колико толико поправи; још и данас се на овом подручју подиже најмање школа, још и данас има највише затворених одељења, још и данас је општа акција на народном просвећивању најслабија, најмање се одржи домаћичких и аналфабетских течајева, најмање се отвара народних читаоница и најмање се протури корисних књига итд. итд. Тако је поред ове тешке економске кризе, која је ову бановину и у том погледу најтеже погодила и задесила, питање просвећења највиталнија потреба, која се у народу свесно осећа.

Школе се нису подизале плански, нити по неком општем систему. Имамо у овој бановини читавих општина, које би по простору и броју становништва могле бити срезови, а које немају ни једне школе. Оно што се подизало у последњим годинама, остало је у великом броју недограђено, изложено је времену и помало се руши. На многим градилиштима лежи прибављен грађевински материјал и годинама чека, разноси се и квари.

Постоји уображење да народне школе, које се подижу, морају бити палате са монументалним изгледом. Чекајући да се за такве палате прикупи новац, (који се врло тешко добива) народ непре-

стано живи у слепоћи. Избегава се подизање привремених амбулантних школа, које би одговарале селу, које би за 30.000 динара могле решити просветно питање једног села, и ако би те привремене школе, саграђене од брвана, у којима би могли постојати кудикамо бољи хигијенски услови него ли постоје у сеоским кућама, у којима се ђаци рађају и живе, могле благотворно просветитељски деловати по десет година, за које би време и држава и народ могли прискрбити потребну суму за палату.

Кад би се одобрило подизање ових привремених школа, за једну годину могли би решити 30% просветних питања. За 3.000.000 динара, колико би се могло унети у овогодишњи буџет, могли би подићи оваквих стотину школа, које би се у року од десет година сукцесивно претвориле материјалним учешћем грађана у прописне школске палате.

Осим просветне невоље наступила је ове године још једна. Данашњи режим проскрибовао је учитељство Врбаске бановине као стубове шестог јануара, које је ваљало шиканацијом премештања порушити. Рушећи их тако, остало је ове године 40, словом четрдесет школа, без учитеља. Од овако малог броја школа ове године их је још четрдесет затворено.

Ради овога у народу влада велико незадовољство, па Вас, Господине Претседниче, молимо да ову интерпелацију изволите упутити Господину Министру просвете с нишом најтоплијом молбом да нам изволи одговорити на ово неколико питања:

1 — Да ли ће Господин Министар одмах издати наређење да се ових четрдесет школа отвори постављањем других учитеља и да ли ће предузети свеи то је потребно да ове школе нормално заврше школску годину.

2 — Да ли ће Господин Министар барем ове године створити неки план за побољшање просветних прилика у Врбаској бановини, а нарочито

а) да ли ће омогућити да се недограђене школе дограде;

б) да ли ће омогућити и ставити на расположење потребну суму за подизање привремених школа где то поразан случај просветних прилика захтева, и

в) да ли ће појачати акцију на општем народном просвећивању у Врбаској бановини.

Пошто се ради о четрдесет затворених школа морамо замолити Господина Министра да изволи овој интерпелацији дати првенство.

Молимо Вас, Господине Претседниче, да и овом приликом изволите примити уверење о нашем одличном поштовању.

5 фебруара 1936 године
у Београду

Народни посланици:

Бошко Зељковић, с. р., Мустафа А. Мулалић, с. р.

